

TEGNAP ÉS A MA

KÖLTEMENYEK

IRTA

KOZMA ANDOR

BUDAPEST, 1889

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

ANDRÁSSY-ÚT 10

E könyv szerzőjének az a különös ötlete támadt, hogy első kötetét én mutassam be az olvasó közönségnek.

Ha egy «még mindig kellemes» kis-asszonyt, aki maga se mondott le a tánczról, bálanyának kérnek föl egy kis lány mellé, az sem ütődhetik meg jobban, mint a hogy én voltam megütődve, midőn zseniális fiatal barátom e mostani tisztemre fölszolitott.

Én, magam is még szüze a verskötet kiadásnak, ki húsz éve készülök megírni összes költeményeimet; én, ki reményteljes fiatal versirónak tartom magamat s szaporá Abrányi Emilhez úgy tekintek föl, mint a honi lyra immáron mohosodó emlékéhez — én legyek egy új tehetség bemutatója és pártfogója?

Bizonyára nincs ez öreges szerephez kedvem, a mint hiányzik hozzá a kellő

tekintély is. El is voltam határozva, hogy megírom ezt őszintén Kozma Andor urnak, akit ez alkalomra, mint magyar szokás a kitérő válaszoktól megkívánja, kedélyesen kedves Bandi öcsémnek szólitottam volna. Hanem előbb el akartam olvasni költeményeit; gondolván, legalább mindenben ellenkezőjét teszem annak, amit híres literátorok tenni szoktak. Ők nem olvassák a hozzájuk küldött munkákat, de melegen ajánlják. Én nem ajánlom, de elolvasom.

Megtettem s im nem állhatok ellen a csábításnak. A versek hatása reám oly erős és kellemes volt, hogy kötelességem mindenkit, aki szavamra hallgatni kész, e kötetre és még inkább szerzőjére figyelmeztetni — nem mint tekintély, hanem mint tanu, nem mint író, hanem mint olvasó.

Hogy egészen őszinte legyek: nem tanácslom senkinek, hogy ezt a kötetet egy huzomban végig olvassa, mint egy lihegő futásu regényt, vagy a hogy a szerelmes patvarista végig sóhajtja a Petőfi verseit. Egy kötet napi történet, ha még annyi poézissal és elmésséggel van megírva, ha tárgyaiban még oly változatos is (mert itt nincs két

vers ugyanazon tárgyról írva), azon közös világítás által, melyet jelenvalóságuk e tárgyaknak ad, utóvégre egyhanguvá lesz. De aki e kötetet megszerzi és minden nap egy-két darabot akar belőle olvasni, azon fogja magát észre venni, hogy naponként többet olvas belőle, mint amennyit szándékozott, ugyanazon verseket többször olvassa, mint a hányszor akarta.

Politikai és társadalmi kérdések teszik e versek tartalmát; nem is a kérdések és problémák a maguk elvi és erkölcsi eszményiségükben, hanem inkább napi jelenségek, tünetek, személyek, melyeknek fölbuggyanását a komoly sajtó vezérczikkék, jegyzetek, politikai viták alakjában elintézi, hogy aztán ad acta kerüljenek. Ezeket a szerző, mint egy satyrikus élcslap chronicája, a maga módja szerint, versben commentálta s az ember azt hinné, hogy ezzel ott is el vannak intézve s ami a létnek született, a héttel el is hervad. A költészet termékeinek a szép költői forma egymaga nem adja meg a maradandó életet; ami a költeményt életben tartja, az benső magva, melynek szülő eleme a képzelet. A fantázia

édes betegsége, mely nélkül egészséges költészet nem gondolható, e versek létrehozásában nem részes, mert nem ő adta a tárgyat. Mint költő e fiatal ember, ki oly ékesen szól és oly erősen érez, más munkáiban fog nyilatkozni s ha képzelete poétai alakjának magaslatán fog állni, akkor — egész bizonyossággal merem mondani — az ország egy nagy költővel gazdagabb lesz.

Ezen versei után csak azt mondanám róla, hogy nem mint költő, nem is mint politikai költő, hanem mint lantos államférfi áll előttem; mint egy ritka eszü, ritka erejű ember, aki a magyar versalakot oly tökélylyel kezeli, mint az élő költők közül senki.

Két dolog van tehát e könyvben, mely ritkaságánál fogva érdekessé teszi arra, hogy kinyomassék és hogy a közönség felkarolja: egyik a klasszicitásig tiszta forma, másik a gyönyörű és, erős és tiszta érzélemmel párosulva, mely majd a legelőkelőbb pathosz, majd a legkedvesebb humor hangján nyilatkozik. S ezekért érdemes, hogy kivételes figyelemben részesüljön mai nap, mikor a magyar versírók legszembeötlőbb

hiánya az, hogy pongyola a formájuk, tompa az eszük.

Bocsánatot kellene kérnem az erős mondasért, ha nem volnék rá provokálva. A legnagyobb mértékben sértik lelkemet bizonyos hangok, melyek egy idő óta a honi irodalomban felsivitanak s melyekre nagy csudálatomra nem felel senki a hivatottak közül. A gondviselés megajándékozott bennünket egy költővel, a ki sem Petrarca áradozásaira, sem Shakespeare földet, poklot és eget átkaroló alkotásaira nem képes, de a maga gazdag országában a legnagyobbat, a leggazdagabbat, a legtökéletesebbet adta, mire eddig a magyar képzelet, a magyar érzés, a magyar nyelv képes volt. Ezt a költőt, — tán az egyetlen, a kit a magyar költői czéhben mesternek lehet nevezni, — a csodaszerű Arany Jánost mindenféle szesz és ürügy alatt kezdik bírálgatni, hasonlítani, riválításba tenni hazai és világi költőkkel s hogy izlés és eredetiség nélkül kapkodó æsthetikájuknak a különösség és merészség színét adják, erényeiből csinálnak szemrehányást és fényességéből akarják bizonyítani, hogy árny-

foltjai vannak. Szóval: formáját fordítják ellene s mert a nyelvet úgy bírta, mint senki más, azt mondják, nagyobb nyelvemester, mint költő. Távol legyen tőlem, Arany Jánost védelmezni az ifju magyar kritika ellen. A csillagok közt jár az ő biztos nagysága és növekedni fog óriásilag, amint nyugalmasan jár a világirodalom örök csillagzatai közt. Crescit eundo. De ami kárt az efféle sületlenségek tesznek, az nem a holtakon és halhatatlanokon esik, hanem az élő nemzedéken. Aranytól azt az alkotó, bár önmagát tudatosan mérséklő lángelmét, melyet a mai Magyarország, úgy látszik, fölfogni sem képes, nem tanulhatja el senki; de tanultunk tőle eddig olyant, a mit csak tőle lehet tanulni: természetes és plasztikai nyelvet és költői tökéletes formát, olyant, melyet a Göthe nemzete is irigyelhet tőlünk. S most, hogy a közönség olvassa az Arany becsmérést s a fiatal írók a Kisfaludy- és Petőfi-társaságokban fölolvasásokat hallgatnak, melyekből azt következtetik, hogy a vers tiszta formája csak olyan mesterkedés és technika, mely megrontja a tartalmat és a képzeltnek

szárnyát szegi, közel látom a veszélyt, hogy a költeménynek is, mint valamikor a költőnek, zsenialitását a borzas fésületlenségben keresik s hogy közöttünk, kik lángelmék nem vagyunk, a legnagyobb magyar költő halála után még abban az egyben is, amit tanulni lehet: a formában hanyatlás, rendetlenség, barbarizmus és reactió fog lábra kapni. S ez nem Arany Jánosnak fog ártani, hanem nekünk és a jövőnek.

Kozma Andor, e kötet szerzője, még fiatal ember s mint a mai kor fia, elméleteiben bizonyára szintén a kétkedők és paradoxhajhászok iskolájához tartozik; kitelik tőle, hogy Arany János nem elég vad neki arra, hogy igazán nagy legyen — s tán ő is elfelejti, mint sokan, hogy Keveháza nyugodtan lépdelő soraiban nagyobb üvöltése ered meg a fölvert érzéseknek, mint Byron legmarczangolóbb ömlengéseiben; de a formáját, verseinek tökélyét egyenesen Arany Jánostól tanulta. Sorai, strófái, rimei valódi minták s ezzel nemcsak a fülre hatnak jótékonyan, hanem okos, szép és erőteljes tartalmukon kívül, az olvasóra azt a különösen kellemes és nálunk már

ritka hatást teszik, hogy ime egy író, a ki tárgyát nem válogatja, de igenis a szavát s egészben úgy látszik, műveltebb, mint én.

S így jó lélekkel, meggyőződéssel és azon reménynyel ajánlom e kötetet a szépművészet barátainak, hogy úgy járok a bemutatóssal, mint az ember sokszor jár, mikor két jó barátját egymással megismerteti. A két új ismerős megtetszik egymásnak, olyannyira, hogy arról, aki őket összehozta, egészen megfeledkeznek. Az olvasó is, remélem, el fogja felejtetni, hogy ezt a nagy tehetségű embert neki még ajánlani kellett.

Bécs, 1888 október havában.

Dóczi Lajos.

AZ OLVASÓHOZ.

Az én kedves ajánlóm, kinek azzal hódolok, hogy nem irom ki róla a szívem és ítéletem által sugált magasztalásokat, vagy húsz évvel ezelőtt a *Borsszem Jankó* című élczlap költője lett. A magyar olvasó közönség tanuságot tehet róla, hogy a *Borsszem Jankó* rohammal hódította a maga részére a nevetőket, s miután hamarjában megnevettette az egész országot, oly helyet vívott ki magának a közéletben, az irodalomban és a művelt olvasók véleményében, mint kivüle más élczlap soha.

Az én kedves ajánlóm a *Borsszem Jankó* e hódításairól méltán úgy beszélhetne: «*Quorum pars magna fui*».

Nemes szerénységében ő hallgat erről. De én emlékezem reá, hogy mint kis fiu akkoriban nagy örömet szereztem az öregeknek azzal, ha az ő mély, vagy játszi költeményei közül egyet-egyet megtanultam könyv nélkül és elszavaltam, nem

értve, de már érezve, hogy a mit reczitálok, az szép és okos.

Az még a regék kora volt. Akkor még meg-
eshetett és meg is esett, hogy a kitünő élcslap
lantosát egy fényes elméjű és aranyszívű nagy férfiú
fölémelte maga mellé és elvitte a tündéri városba,
honnan két ország dicső fejedelme osztja parancsait.
A nagy úr pedig áll a két ország hatalmas trón-
jához legközelebb és az élcslap egykori lantosa
lön tanácsosává a nagy úrnak.

A *Borsszem Jankó* pedig lantos nélkül maradt.
Tréfái, gúnyja, élcze — ekkor is mulattatták a
magyar közönséget, de a közönség sóhajtva kereste:
hát a dal?

Egy évtizeddel ezelőtt, egy kis költői inter-
regnum után, én léptem az eltávozott dalnok
örökébe.

Nagyon fiatal voltam, pedig igen kemény idők
következtek.

Az utolsó évtized első éveiben kezdődött meg
az a harcz, melyet a tömegesen sutba dobott
eszmék és a nemtelenekül elfojtott, de fájdalom,
meg nem fojtott érzületek, a homályból kitörve,
az ifjus azért tán még nem egészen bölcs szabad-
ság ellen indítottak.

Akik a szabadságtól sokat nyertek, de mindent

vártak: a csalódottak elkeseredésével a veszedelmes ellenségekhez szitottak.

Sokan, kik életüket áldozták volna érte, úgy buzgólkodtak a szabadság bálványának felállításán, most sárral dobálták bálványukat.

De a legnemesebb, legmélyebb szellemek védően sorakoztak a szabadság körül.

Engem szerencsés sorsom már születésemkor nemes és kiváló szellemek körébe vetett. A szabadság igaz szeretetében nevelkedtem s azt tanultam, hogy az, bár nem csodáírja minden emberi bajnak, — a legtöbb földi jó.

Nem is tartom érdememnek, hogy a szabadság nagy védelmi harczában lelkem minden szerény erejével és tehetségével a szabadságnak szolgáltam.

A magyar sajtóban e harcz alatt voltak hűtlenek és voltak hivek. Hivebb egy se volt a szabad cizmékhez, mint a *Borsszem Jankó*.

Minden héten lelkesedve mentünk csatába a multból visszatért eszme-kisértetek légiói ellen. Én daloltam.

Daloltam mindenről, a mit az elmúlt évt, mint eseményt, elibém vetett, de mindig a szabadság igaz ihletését érezve, bátran és jóhiszeműen.

Minden dalom egy-egy katona volt, ki az ellenségnek arra a harczosára támad, a ki éppen elibe

akad, de azért mindig az *egész* ellen küzd az *egészért*.

Most, tíz évi harcz után, elmondhatjuk, hogy migyőztünk. Győztünk, mert igazunk volt. A szabadságot meg lehet támadni, gyöngébb hiveit meg lehet rémiteni, el is lehet tántorítani, — de a szabadságot legyőzni nem lehet!

Az ellenség visszavonul, hátra hagyva halottjait és sebesültjeit. Itt ott még egy-egy lövést puffantanak el a futók. Akik pedig eldezertáltak tőlünk, most visszadezertálnak. Ne érje őket szemrehányás, — jobb későn, mint soha.

Én pedig összegyűjteném katonáimat, kiket a tűzbe küldöttem — s ime, a sok százból nem kerül vissza csak egy kis csapat; a többi megtette kötelességét: harczolt és elesett.

De e veteránokat, kiknek nem ártott meg a hosszú háboru, sorakoztatom most e kis könyvben, hadd vonuljanak el díszmenetben az olvasó közönség előtt.

Tán tetszeni fognak e vén katonák!

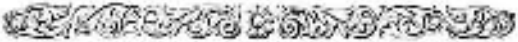
Tán se ki rájuk se néz!

Mindegy, — én nem szégyenlem őket.

A szerző.

I.

HAZAFIAS DALOK.

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI.

Nem volt nagyobb, dicsőbb *Deák* Ferencznél

Elmére, szivre senki sohasem.

A nemzet érzi ezt, a dalnok zengi,

S hirdesse majd szobor fenségesen !

Törvényhozó törvénybe iktatá be.

Király, királyné könnyvel mondta el —

És most egy könyv tanít meg rája ujból

A nagy dicsőült bölcs beszédivel.

Ó, mennyi eszme, mennyi szent igazság

Ragyog e könyv lapjáról szerteszét :

A hódolat nem szolgálai hunyászság,

S trónig hatoljon a szabad beszéd ;

Nem idegennek bamba bámulása

S magyartalankodás a haladás !

Nem honfiság a maradi mokányság,

S a zsíros száju vad magyarkodás.

Olvassa ezt el a királyi fényben

Simán hajlongó udvaronc csapat,

Mely egy mosolygásért gyáván eladná

A vérell szerzett szabadságokat.

Olvassa el a szájas néphizelgő,
 Ki hazudozva a forumra áll —
 És viszsza döbben *Deák* szent szavától,
 Mig orczájára szégyen pirja száll.

Olvasd e könyvet buzgó áhitattal,
 Ó nemzet, melyre satnya kor borult —
 És túl a sivár jelennek homályán
 Szemedbe villan óriási múlt.
 Epigonok nagyhatnám, törpe népe,
 A friss babér nem tinektek terem;
 Tegyétek azt *Deák*nak sírkövére —
 Ma is csak ott lesz legméltóbb helyen!

1881.

✻

A DUNA.

Szegény *Danubius*, ezt köllött megérned,
 Hogy oláh folyónak neveznek el téged!
 Csoda, hogy nem válsz e gúny miatt pirosra
 És *Oláhországot* árad el nem mossa.

Könnyű tánczos gyermek vagy ott, hol a német
 Kékszemű poéta kéknek dalol téged.
 A gyermek hatalmas férfivá érik —
 Erős árral zúgysz a magyar földön végig.

Magyar földre érve, tiszta habjaidban
Büszke *Pozsony* város fala viszszaáll;
Régi dicsőségnek omladozó romja . . .
E mohos fal néked a múltat elmondja.

Mély vizedbe bámul az erős *Kömárom*;
Hány gigászi harcot láttál te e váron!
Vized a *Kárpátnak* vizeit fölísza —
És a magyar *Rómát* ragyogod te vissza.

Fényét, pusztulását láttad *Visegrádnak*,
Hordtad itt hajóját büszke nagy királynak, —
S ott zöldel tebenned, enyhe árnyat vetve,
Szűz szent Margit asszony viruló ligetje.

Majd meg, áthidalva pompás érczivekkel,
Fényes *Budapestünk* partja közt sietsz el;
Tükrödben ragyogva lesz egygyé a páros,
A mi büszkeségünk, a szép testvérváros.

Partodon *Mohács* — a nemzet temetője,
Hej! ha szólni tudnál, mit zúgnál felőle?
Elmondanád azt a gyászos, véres harcot...
Könny pergene végig minden magyar arcot.

Annyit látsz, tapasztalsz, élsz te itt minálunk,
Hogy terjengős agg lész amire elválunk.
Rács oláh mederben nagylassan czammogva,
Életunottan dőlsz tengeri sírodba.

O, mennyi magyar vér, magyar könny s magyar – szusz
Fúla már vizedbe, öreg *Danubius* !
Mindez magyarrá tesz, hazánk nagy folyója, —
Lengjen rajtad hajónk szabad lobogója !

1881.

A KIS KIRÁLY A SZÉKELYEK KÖZT.

Szürkül a hajnal, rajta föl,
Vadászok víg csapatja !
Az erdő zeng, mindenfelől
Tör át a hajtás rajta.
Rival a kürt, ekhóz a hegy,
A kis király vadászni megy,
Erős királyi vadra.

Nem terjed itt bársony, selyem
Óvólag el fölötte ;
A puha, kényes, idegen
Udvarnép sincs körötte.
Hókoronás komor hegyek,
S viharedzett vén székelyek
Néznek reája kedvvel.

Csörtet a vad, ropog a lég,
Golyók süvitve szállnak . . .
A szenvedély, mint hajnal, ég
Arczán a kis királynak . . .
Im jó a másik . . . harmadik —
Az ifjú küzd, viaskodik, —
Aczél a szive, karja.

S mig küzd, a vén góbé-szemek
Mosolyogva csüngnek rajta:
«Lelkemre, ez kemény gyerek,
Látszik, királyi fajta!»
S a vén góbék dicséretét
A szellő hordja szerteszét
S a bérczek visszazengik.

Nagy tűzhöz, ahol összegyűl
A zsákmány egy rakásra,
A vig vadásznép özszeül
Nagy torra, áldomásra.
Bilikomot csordultig önt
Egy székely és ilyen köszönt
Reá a kis királyra:

«Éltessen isten, kis király!
Örömünk telt ma benned.
A székely mindig készen áll,
Ha lesz medvére kedved.

Van egy faj» . . . «Igen, tudom,
Vadásztatok rá egykoron ;
Eztán — együtt vadászszuk !»

1881.

A MAGYAR NÉMETEK.

Ezernyi baj közt, súlyos küzdelemben,
Vergődik a magyar haza.
A csüggedők ajkáról el-ellebben
Fonnyadt remények kínos panasza.
Fegyvert reánk sen éjszak óriása,
Délén reánk tör rabszolgáival, —
S nyugatról kél egyének harsogása :
«Es braust ein Ruf, wie Donnerhall».

«Est braust ein Ruf». — Fölhangzik a kiáltás
Germániának ajkain :
«Küzdésre bátran, közel a megváltás,
Magyar igában sínlő fiaim,
Mig a Duna a német nemzeté lett
S a szittyá barbár partjáról kihal —
Föl harcra addig — s egygyé lesz a német !...
Es braust der Ruf, wie Donnerhall !»

S *Hungária* aggódva lesi, várja,
A hangos csábra hajlik-e,

Ki ős honánál itt lelt jobb hazára :
Mindég hűséges német gyermeke ?
De im reá ez új örömet áraszt,
— Hű gyermekével szégyent most se vall —
Germániának ad az büszke választ —
«Es braust ein Ruf, wie Donnerhall!»

»Es braust ein Ruf. Dicső magyar hazánkat,
Meg nem tagadjuk mi soha!
Fejünk fölött elzúga annyi század
S édes anyánkká lett a mostoha.
Ápolt, segített, óvott szóval tettel
— Rád nem szorultunk hitvány Schulverein —
S mi zengjük híven, igaz szeretettel:
Lieb' Vaterland magst ruhig sein.»

S büszkén tekint a német honfitársra
Minden igaz és hű magyar,
S míg a szívekben kölcsönös a hála,
Szent ölelésre nyíl a szív s a kar.
Ez ölelés a legnagyobb erősség,
Kemény fal az, mely soha el se dül —
A Dunánál szilárdul áll az őrség :
«Hazádnak rendületlenül! . . .»

ISTEN HOZOTT!

Ha lelketeknek szent, komoly a vágya,
Itt élni, halni a magyar hazába';
Ha kálva álom nem szédite meg;
Ha képzelmetek *Eldorádót* nem jár,
De tudjátok, hogy itt is küzdelem vár:
Csángók, — testvérek, akkor jöjjetek!

Ha el nem lankaszt se örvény, se zátony,
Ha tudtok állni ingatlan a gáton,
Ha honfiségtok nem fordítja meg:
Keserves munka, verejtékhullajtó,
Az ég csapása, kapzsi végrehajtó, —
Csángók, — testvérek, akkor jöjjetek!

Ha tudtok nem hinni a nagy szavaknak,
Melyekkel itt majd első nap fogadnak;
Ha ajkatok másért imádkozott:
«Munkálni a hazáért rendületlen!
Megállni, — dőlni érte önfeledten! . . .»
Csángók, — testvérek, úgy isten hozott!

AZ ÚJ KIRÁLYI LAK.

Nagy *Mátyás* királyunk fényes palotája
Hét országra szólott, — tartja a nép szája.
Hej, de csak regés hir beszél még felőle,
Réges-régen nincs már kő kövön belőle.

Gát lön *Buda* vára, áradat a török,
Rémesen erős ár és a gát — megtörött.
Szent *István* utódját idegenbe üzte
Mohamed — s félholdját *Budavárra* tűzte.

S amikor leráztuk a vad török jármát,
Paloták romjából német rak kaszárnyát.
S hogy a német nap is nyugovóra hajlék,
Épül csak az ormon új királyi hajlék.

Csöndes, szerény hajlék, nem fényes palota,
Ritka néhanapján száll a király oda.
Ott tart széket, udvart a vén bécsi házban,
Itt csak meghál egyet általutaztában.

Századok viharját túlélte a nemzet,
Nem küzd már a létért, alkotásba kezdett.
Idegen, bitor had *Budát* már nem szállja,
Hazatérhet már a magyarok királya.

Épüljön királyi lak ős *Buda* ormán :
Akadjon a nap meg égbetörő tornyán,
Fenséges nagysága, büszke ragyogása
Szent koronánk fényét, hatalmát példázza !

Szent István utódja ebben tartsa székét,
Szava innen osszon háborút vagy békét,
S idegen országok fényes *köretei*
Itt hajtsanak némán térdet, fejet neki.

Ives csarnokokban magyar beszéd csengjen,
Magyar daliáknak büszke lépte zengjen
S finom magyar delnők tüzes szemsugára
Essék lopva itt a sok szép daliára.

Káprázatos díszét magyar vésse-fesse,
Itt minden a magyar szellemet hirdesse ;
Tudomány, költészet, művészet e helyre
Híva legyen mindég s tiszteletét nyerje.

Szóval: legyen ismét úgy, a mint volt régen,
Hunyadi Mátyásnak dicső idejében ;
Épüljön s legyen majd hét ország csodája
Első Ferencz József fényes palotája !

1883.

CSÁNGÓK FELESKETÉSE.

Az új hazának áldott földjén,
Hol rájuk szebb jövő derül,
Szegény csángók elénekeltek :
«Hazádnak rendületlenül !»

S rányomva hűséges szívükre
A durva, kérges tenyeret,
Szegény csángók megesküvének,
S szemüknek gyöngye megeredt.

Vágytak ide, mint *Kína-ánba*
S új küzdés várt csak rájuk itt ;
De hála ! — szállják már a fecskék
Szegény csángóknak házaikat.

Kéményeik már füstölögnek,
Már telkeik vetése zöld.
S szegény *csángók* megesküvének,
Hogy az ő honjuk ez a föld.

S ott volt a fő- és az alispán,
A szolgabíró — s könnyezett
Mind a sok úr szent örömében
Az esküvő *csángók* felett.

Taraczkok dörgtek, zászlók lengtek,
 S fölzendült: éljen a haza!
 S bevégződvn az ünnepségek,
 A sok nagy úr elment haza.

Szegény jó *csángók*, szép hazánknak
 Uj, esküdött polgárai!
 Öszinte szívvel azt kívánjuk,
 Ti hű fiak, nektek ma mi:

Hogy épüljön bőségbe', fénybe',
 Ujan rakott kis házatok,
 S közöttetek örömben úszó
 Urnépet sokszor lássatok.

Közületek mindig arasson,
 Ki híven szántott és vetett —
S ne végrehajló képriselje
Az állameszmét köztetek!

1885.

✠

MÁRCZIUS 15.

Riadozva szálljon harsogó dicsének
 Millió ajakról föl a magas égnek!
 Reszkessen a mennybolt s reszkessen a föld meg,
 Zengő orkánjától kitörő örömnnek.

Nemzetiszin zászlók lengjenek kevélyen,
Lelkes nép tolongjon minden utcaszélen,
Viritsen kokárda mindenki kalapján, --
Ünnepet így üljünk a *Szabadság* napján!

S kit az ég meg zengő, mézes ajkkal álda:
Kapja föl a nép azt, adja vállról vállra,
Tűz égjen szavában, csengjen is el messze,
E nap dicsőségét világgá hirdesse!

Mondja el: «Polgárok! Az agyon gyötörtnek,
A népnek rabláncza eme napon tört meg;
Egyet gondolt egyszer s mint viharzó tenger
Föltámad a ime, — ember lett az ember.»

Mondja el: száz évek czélja, vágya, álma,
Ezen egy dicső nap, mind valóra vála.
S kiknek dicsősége e napéhoz forra:
Hőseit e napnak nevezze meg sorra.

S felbuzdulva mind e fényes dicsőségen,
A tömegnek arcza hajnalpírban égjen.
S ujabbnagy tettekre buzduljon a vére,
A dicső hősöknek kiejtett nevére!

Csönd van. Nincsen ünnep. A nép álmos. Alszik.
Nem lengnek a zászlók, dicsének sem hallszik,
Szabadságért torkot nincsen, aki vásit,
A *Szabadság* szóra ma a nép csak ásít.

Néhány jogászgyerek ünnepli még meg ma,
Kicsiny a tűz ott is, annál több a flegma.
Az, amit ők csapnak: nem ünnep, csak láрма,
Iskola-kerülő titulus csak már ma.

O! hogy az, amiért epedt egy évezred,
Unott lett, alighogy elérte a nemzet,
S kedvire kísértik ósdi eszmék, árnyak,
Melyek sirjaikból újra visszajárnak.

Ó, ez árnyak szerte-széjjel rebbenének....
Harsanna föl csak a diadalmi ének
A szent *Szabadságról*, mit egy szívvel, szóval
Büszkén egy egész nép, annyi millió vall!

Alszik a nép, s majd az árnyak testté lesznek,
S akkor harsonáktól többé el nem vesznek, —
S egy uj márcziusban, népkavarta vészben,
Ujra kell megölni őket, kard a kézben.

1885.

ÜDV A MUNKÁNAK.

(Az országos kiállítás megnyitásakor.)

Komoly harangok fenséges danája:
Szállj kongva-bongva, búgj a légen át!
Völgyet, hegyet, várost, falut bejárva,
Hivd ünnepelni az egész hazát!

O, zengj te, lélekemelő zene,
Mintha maga az égbolt zengene,
Melyet a *Kürpát* bérceze ostromol
S mely *Adrián* tükrevel egybefoly.

És *Kürpátoktól* le az *Adriánig*,
Mint kél varázs a megbüvölt körön:
Amíg az édes hír lebbenti szárnyát,
Terjedjen el az ihletett öröm!
A rejtett völgyben elfeledt paraszt,
Ma még az is érezze, tudja azt:
Ünnepre, dicsre ébredett hon! —
Megnyílt a *Munka* fényes temploma!

Megnyílt a templom; oltárin halomban
Észtudta, kézcsinálta alkotás;
A honfiszív örömmrepesve dobban:
Ó, nemzetem, te nagy vagy és csodás!
Kilencz évszázad harczai között
A fél világrészt vérrel öntözöd,
S a tizedikben, mielőtt letel,
Egy ezredév munkáját végzed el!

Megnyílt a templom; s mind, ki híven érez,
Ki jó magyar: vegyen vándorbotot;
Tóduljanak a templom küszöbéhez
Mindenfelől vidám zarándokok,
S az úti-por belepte arcokat
Köny mossza le, mely örömben fakadt,

S a boldog vándoroknak botjai
Zöld galyakat fognak kihajtani.

És jöjjön el a hűtelen, ki balgán
Testvért gyűlöl, de bűsz cülett szível.
Megdöbben itt az áruló, bevallván :
Ilyen hazáért élni, halni kell !
Meglátja majd : itt nem a nyelv, — a kéz,
Ez ad jogot, s a hű szív, tiszta ész ;
S ki a közös munkában fennvirraszt —
Közös dicsőség fénye éri azt.

És jöjjenek majd kényes lépteikkel
A munka népit megvető herék ;
Tudják meg itt : bár nem bir úri sikkal,
Ki dolgozik, ki alkot — az derék !
Lássák meg itt, hogy mily dicső, remek
A munka, melyhez ők nem értenek ;
Érezze egykép polgár s nemes itt :
Nem a vér, a verejték nemesít !

1885.

MEGNYITÁS.

(Az országos kiállításkor.)

Káprázatos kép, álomszerű pompa,
Ó, mennyi szent vágy szép valóra vál!
Ki legdicsőebb fénybe', hatalomba' —
Népét megáldva áll ott a király.

Előtte hódol fejedelmi sarja

S ihlett ajakkal szívünkből beszél:
«Királyapám! Nézz büszkén a magyarra,
Tekints művére, s lásd, e nemzet él!»

S pereg tovább a bűvös szavak árja

Az áldott ajkról, ég és föld derül;
Kicseng belőle és a hont bejárja
E dal: „*Hazádnak rendületlenül!*”
Felségesebbet álmodhat-e költő,

Az ihlet percziben, mint volt e kép?
Mit csak remélni mert tiz emberöltő,
Azt mind elérte most e büszke nép.

Sok messze földről összegyűlt követség,

Díszül nekünk, versengve hinte fényt.
S ámultanak, hogy majd megemlegessék
Örökre e fenséges tüneményt.

Látták ragyogni *Istrán* koronáját,

Láttak körüle boldog nemzetet —
Nép és király egymást keblükre zárják,
S ily ölelésből nem kél törpe tett!

Magyar! Mig ott országod ünnepében

Az égig ért föl színig telt szived,
S elgondolád, rajongva és kevélyen,
Ez ünnep dísze, fénye, mind tied!

Magyar! Szemednek egy hálás sugára,
A cifra, délczeg úri nép között

Esett-e le a furcsa, vén tatárra,
Ki érted annyit fáradt, küzködött ?

Mert ő is ott volt vékony díszgunyába'
(A plundra jobban illik ő neki)
Kardjába — mondják — csetle-botla lába,
(Kardnál a szót ő jobban csörteti.)
A szél, mely kócsagát tréfálva fujta,
Magát is majdnem elvivé szegényt —
És mégis, ah . . . e szürke férfi gyujta
Magyar hazánk dicsére ennyi fényt.*

E szürke férfi tartja évek óta
Erős kezekkel a kormányrudat,
Gúnyt róla zeng a próza és a nóta,
És bűnbakúl rá hány ököl mutat!
Ő taktikázik, szögre jut az elve,
Megalkszik s kompromisszumot szerez,
S nevét leszidva, ablakát beverve,
Valljuk be mégis: *ez a férfi tesz!*

S a szép dicső napon, úgy lopva-rejtve:
E szürke, éles férfiú talán
Egy édes, boldog, büszke könyet ejte
Túl a sötét, ügyetlen ókulán.
Magyar! Becsüld meg ezt a vén kabátot!
Ha színt hagy is, nagyon zokon ne vedd!
Szidd össze néha; ám (ha szembe látod)
Csapd a fejéhez néhány «éljen»-ed!

* *Tisza* Kálmán.

A FRANCZIÁKHOZ.

Isten veled, te fényes kis csapat!
Isten veled, te tündérszerű hét!
Álmodtunk bűvös-bájos álmokat,
Nemes sziveknek érzők melegét.
Az út porán is fakadjon virág,
Amerre jártok, kedves francziák!*

Páris a nap, ti vagytok a sugár,
Melyet a fényes nap mi ránk vetett,
Amerre jártok köny-, mosoly- s dal-ár
Borítja el e boldog nemzetet.
Szívesen látva volt vendége sok,
De soha kedvesb, mint ti gallusok.

Onnan jövétek, hol nagy, dús idők
Munkája készen, halmozottan áll;
De nyájas ajkatok nem festi gög
S próbánk szerény bár, a díszünkre vál.
Mint tudsz dicsérni tetteire keltve te,
Ó munka és dicsőség nemzete!

Mint tudsz dicsérni és szeretni hűn
Egy üldözött, kicsiny turáni fajt,
Mely létezik s melynek létezni bűn,
Mert mer dacolni és legyőzni bajt.

* Országos kiállításunkat *Lesseps* vezérlete alatt egy franczia küldöttség kereste fel.

S testvértelen bár, arcza fölhevül —
Frankhon, te vallod őt testvéredül!

S ha ér bennünket száz rongy sérelem,
Ha *Drezda* békejobbunk marja meg,
Gúnynyal mosolygunk a silány cselen,
S buta erőtlől szívünk nem remeg.
Száz ellenünk mind gyáva és galád —
S hű és nemes az egy, a *frank* barát!

Ha háborúra, ölni készülünk,
Ám jó a *germán* szövetségesül;
De hogyha készül békés nagy művünk
S szívünk az alkotásért lelkesül,
Ó, akkor a nemesb közérzület
A *francziával* köt dicsőbb frigyet!

Isten veled, te fényes kis csapat,
Elmés, vidor, szivélyes *francziák*!
Mondjátok el honn: a *Kürpát* alatt
Komoly munkában áll egy kis világ,
Hogy szívünk rendületlen mint *Sion*,
S méltán barátunk a «*grande nation*».

1885.

A SZABADSÁG NAPJA.

(Márczius 15.)

Vitéz leszen a gyáva, hős a bátor;
Nagy dolgok napja márczius idusa!
Ledől az első, büszke imperátor
S kel vére magván óriás tusa.
Philippinét megnyil a harci sátor
S egy árny előtt a harczok *Brutusa*
Mint rémmesével altatott gyerek
Az álma láttán, — gyöngén megremeg.

És veszve van, a ki reménye-törve
Csüggedt kebellet nagy merénybe kezd.
Az egykor *Caesar* vére-mosta törre
Vért ime *Brutus* dúlt szive ereszt.
S hogy lenne nagy tanulság mindörökre,
Clio könyvébe följegyezte ezt:
A zsarnok vére, embervér csupán
S nem kelhet áldás, gyilkolás után.

Mi más nap ez! Lemúla anyyi század
És márczius nagy napja újra itt.
Utczán, teren ezrek csoportja árad
És ezreket egy érzület hevít.
Szolgának, úrnak egykép vére lázad
És minden szívben egykép él a hit:

Hogy törni fog ma minden rút bilincs,
Hogy itt a földön úr és szolga nincs.

Mi más e harcz! Ki sem szomjaz ma vérre,
Nincsen halálra, gyilkolásra gond.
Mit a fölébredt rabnak ajka kérne,
Arról előre úr és pap lemond.
S a por szülötte, akit kebelére
Az ihletett nemesnek karja vont,
Megnemesülve bőven ejti itt
A hála és öröm dús könnyeit.

Uj láng kel az aggoknak szive üszkén;
A gyermek-arczon szent önérzet ül;
A férfiak pedig mosolygva büszkén,
Ott emelik a trikolort elül.
És száll az eszme szivről-szivre tűzként;
S miért előbb csak a költő hevül,
Ma millióknak szívét hatja át —
S énekli mind a szabadság dalát.

S megnyíl e daltól súlyos börtön ajtó
S ki szenvedett, mert bátor szót mere,
Szabad leszen a zsarnok-félte sajtó
Csak egyszerü, de hű közembere.
S processiót az örömköny-hullajtó
Nép, ím, ujjongó kedvvel jár vele, —
E férfinál több észre annyi más,
De most eszmét jelent — s így óriás.

S a népnek válla hord ma minden eszmét,
Mi szép e földön: nemes és szabad.
Ó, nem a zsarnok, zsarnoksága vesztét
Unnepli most a tépett lánczu rab.
Ó, nagy e nap! vér nem szennyezte ezt bé
S mit alkotott, így örök kincs marad,
Később kezét bitorlás tette rá —
S bénulva hullt az csakhamar alá.

Később... ah! márczius ez idusának
A vége szinte harcz lön: vér, halál.
S ó nemzetem! te e szilaj tusának
Minden perczében nagyszerű valál.
Rád egy világ tört s győzni nem tudának,
Mig lobogód száz győzelemre száll,
Még ested is a dícsed hirdeti:
A diadalban fáradál te ki.

S mit márcziusnak idusán kivíva,
Nem ontva vért, föllelkesült szived,
S mit vérrel is megvédél, harczra híva,
Ó, nemzetem! a kincs ma is tied.
Magyar szabadság, — szó csupán leirva,
Ám sziveinkben bűvös érzület,
Mely milliókat készületen talál:
Érette éltünk, — nélküle halál!

1886.

HÁBORÚS DAL.

Háború lesz, azt beszélük,
Folyni fog tengernyi vér ;
Zord északtól enyhe délig
Nem lesz más, mint csatatér.
Megriad bennünk a lélek,
Megremeg a jobb kebel :
E csapástól mentsen ég meg,
Ám, ha nem ment, — *győzni kell !*

Félre minden szenvedélyel,
Fogjuk bölcsen be a szánk ;
Csak tintával s penna-éllel
Tör ma még a muszka ránk.
Harcz magját mi el ne vessük, —
Ámha az mégis kikel,
Esküdjünk szent és nagy esküt:
«Győzni fogunk!» — s *győzni kell !*

Béke : szívünk vágya, álma,
Ránk még annyi munka vár ;
Béke-pályán int a pálma
S mosolyog ránk napsugár.
Ámha a sok barna felhő
Az egen nem oszlik el,
És a harcз viharja eljő :
Verekedni — s *győzni kell !*

Álljon talpra minden ember,
Mozduljon meg mind a kar;
Áradjon, mint szörnyű tenger,
A határra a magyar.
Kinek elfoly drága vére,
Tűzhelyéért esik el —
Áldást mondunk a nevére. . . .
S csak előre — *győzni kell!*

Szájhős aki harczot óhajt,
Míg az áldott béke él;
Gyáva, aki reszket, sóhajt,
Ha a nemzet harczra kél.
Csüggeteg silány lemondást
Hadszerencse nem szivel;
Félre minden békebontást —
De ha bomlik -- *győzni kell!*

Győzni, győzni mindenáron!
Mert, ha veszünk — elveszünk,
Győzni kell! — Rongy muszka járom
Rabszolgái nem leszünk.
Inkább száz harczot kiszenved,
Ámde lánczot nem visel —
Megmutatja ez a nemzet:
Győzni fog, mert *győzni kell!*

1888.

DEÁK SZOBRA.

Itt ül közöttünk a bölcs érczalakja,
És itt fog ülni sok száz éven át,
Amíg *Árpádnak* ősi népe lakja,
Szabad magyarként, a magyar hazát.
Rég nem leszünk egyébb, mint hamu, por,
Mikor még állni fog ez ércz-szobor,
S szent áhitattal néz rá, — mint mi rég —
Sok, sok nyomunkba járó nemzedék.

Az ember sorsa nyomorult enyészet;
Bölcsünk, vezérünk : a dicső, a nagy,
Mi ő ma? — Pompás hamvvedrét ha nézed,
Sóhajtsd el búsan : semmi más — anyag!
Minden csak ez — de a nagys'g mi más,
Mint egy merész, egy lelkes tagadás?
Mely kesztyűt a való elébe dob :
Nemcsak anyag van — van mi szebb, mi jobb!

S a bölcsnek mását tartós érczbe öntjük.
Egy szent dacz ez : nem győzhetél halál!
Mintha csak élne, képét úgy köszöntjük,
S szemünk e képben is bölcsset talál.
Nekünk e néma ércz-ajk is beszél :
Eltiprott nép is, míg nem csügged, él.
Mely véres harczban elveszett, a jog,
Fölkél s vér nélkül újra győzni fog!

Amíg ez ércz alakra föltekinthet.

El nem felejtí a *magyar* soha,
Hogy ez a szent böles igazságra intett

S békés munkának volt apostola.

Igazság, Béke — ez a létjogunk,
És annyit érünk, mennyit dolgozunk.

Mely bennünk ébred: e szobor alatt,
Nem porladó ércz minden gondolat.

Állj szent szobor, a bölcseségnek szobra —

És é ez szemeddel nemzetedre nézz!

Gránit-alapra raktunk, nem homokra,

Ne sujtson porba soha semmi vész.

Amig te állsz — a nép is, mely emelt,

Túlél bármily bitorlást, bármi cselt.

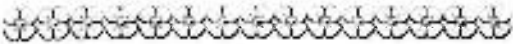
Ha már-már veszte mindent — rád tekint

S böles ihletéssel győzni fog megint.

1887.

II.

A TÁRSADALMI KÉRDÉSEKRŐL.

FRANCZIA HIREK.

A büntanyák sok torzalakja,
A kloakák oesmány salakja
Az utcán hömpölyög vadul.
A tiszta paloták kövére
Ráföccsen testük ronda vére,
Míg ütlegek záporja hull.

Bűn és nyomor nemzette őket —
S a boglyas, lázas, csúnya főket
A *szesz* butítja el korán . . .
Az állam pénzt keres a szeszszel,
A bűnre azt kiáltja: vessz el!
S enyhít a népalj nyomorán?

Nem, nem! — Az állam lusta gazda,
A földjén térdig jár a gazba',
S ha végre munkának cred:
Aczéltól dül a dudva zöldje, —
De az aczél nem hat a földbe
S nem irtja ki a gyökeret.

A francziáknál dúl a baj ma —
 S a franczia szitokba, jajba
 Kaczagó káröröm vegyül.
 Ó *Európa!* Kár nevetni, —
 Még egykor mind megérjük ezt mi,
Nem Páris kóros egyedül!

1888.

A GENTRY.

Az a gentry, az a gentry,
 Nemzetünk virága!
 Hervadoz, miként a tölgy, ha
 Titkon féreg rágja.
 Fogy a földje, portájáról
 A vakolat hámlik,
 Gyöngé szeme elvakul, ha
 Multja fölcspillámlik.

Az a gentry, az a gentry
 Volt a szikla hajdan,
 Mely megállta nagy keményen
 Ezer vészben, bajban.
 Jött a tatár, jött a török,
 Rázudult a német —
 Meg sem ingott; — most az újkor
 Szellelte törné meg?

Az a gentry, az a gentry!
Magyar szive, lelke —
Jó ez így, — de kár, hogy dudvás
Zsiros, buja telke.
Nem forgatja már a kardot,
Ekeszarvát még nem . . .
Maga ura már a jobbagy, —
Nem úgy van, mint régen ! . . .

Az a gentry, az a gentry
Régi kornak rendjén,
Nagy érdemmel, kis munkával
Jólétet szerezvén:
Ős erejü jókedvében
Mulat sokat, hosszan . . .
Nagy murinak, kis munkának
Rosz a vége mostan !

Az a gentry, az a gentry !
Mint segítsünk rajta,
Hogy földjéből ki ne turja
Az idegen fajta ?
Neki vessük a mellünket
A rohanó kornak ? —
Be szájalmas vége lenne
Az ilyen botornak !

Az a gentry, az a gentry,
Sok keservnek árán

— Bizzunk az őserájában —
 Tanúl maga kárán.
 Megfogja a dolog végét,
 Hogy magán segítsen —
 És, ha magát el nem hagyja,
 Segit rajt' az isten.

Az a gentry, az a gentry! . . .
 Rá uj dics virradjon!
 Vesse le az ósdi mentét,
 De magyar maradjon;
 Ha a kor szavát megérti
 S nagy munkára buzdul, —
 Kiheveri baját-búját,
 Soha el nem pusztul!

1883.

DYNAMIT.

Csodás vagy emberész! — Leszállsz a mélybe,
 Formátlan anyagok sötét ürébe,
 Hol tűzben, vízben, szirtek öbliben,
 Gőzökben, légben csöndesen pihen
 Ártatlanul miként egy csecsemő,
 Sok rémletes, titáni őserő.
 Mik vannak, mint van a nem zengett nóta,
 Melyet a hangjegy rejt sok évek óta.
 Alusznak. A teremtés hajnalán
 Aludtak el. Még régebben talán.

Tán soh'se voltak ébren, — átmorajla
Felettük az anyag nagy forradalma, —
Amely előtt Chaósz hullámiban,
Együtt hömpölyge minden, a mi van,
S amely után a nyüzsgő tömegek
Szétválva, formát s helyet nyertének. —
S aludtak már a titáni erők
Számlálhatlan év milliók előtt,
Öröktől fogva máig . . .

Látva néz
Magasba, mélybe az emberi ész.
Kutat az ember, keres és talál,
Örök titok előtt ő meg nem áll.
Ezer csalódás őt el nem csüggeszti,
A munkát ezeregyedikszer kezdi,
Mignem meglelte a mit keresett . . .
És fölveré a csöndes rejteket :
A szirtek öblét, vizek csöppjeit,
A tüzek lángját, lég elemeit,
A gőz páráját — s végre rálele
Az anyagok titán-erőire.
S e szörnyek láttán nem hült el a vére,
Fölhozta őket a földnek színére ;
Mindnyáját rabszolgájává teszi,
Közömbös arczczal adja és veszi,
Elválaszt egyet, kettőt egybeyet,
Igy nemez újat, s ad nekik nevet :

Ez nitro-glicerín, az puska-por,
Ez dynamit, — ezen van most a sor.

Hatalma éled az ember szavára
S munkára kél a világ közjavára.
Áttör hegyet, mit át madár se száll ;
Sziklát repeszt szét, amely útban áll ;
Zátonyt elomlaszt, örvényt elsimít, —
Pompás, dicső dolog a dynamit !...
Nem az ! — Némulj el, hangos dícsbeszédem !
Hisz ott van már a gyilkosnak kezében,
Kit a nyomor a kárhozatba vitt,
A romboló, a szörnyű dynamit.
A trónok, templomok s lakok alatt
Aknákat ás a bűn, amely tagad
Istent, királyt, hazát és nemzetet,
Munkát, szorgalmat és becsületet,
Mindent, mit ember-elme alkota,
Mi, ha ledől, nem épül fel soha...
A nagy, dicső *Británia* remeg :
Játékszerek a vészes fegyverek,
A dynamittal szállva nagy csatára —
S a megriadt világ szorongva várja
A robbanást, — melylyel egy füstbe szállnak
Nagy alkotási dicső Angliának.

Ó ember-ész, mely fölkeltetted őt :
Küzdd hát le most e pokoli erőt !

1883.

✻

A BÉKA.

Hat éves, apja, anyja nincs,
Ép, mint a makk, de rút szegény.
«Ehetném!» — ez a vágy lobog
Orczája száz himlőhelyén.
S szerénytelen tolakodással
Koldulni e rútság nem áttal;
Ruhája rongy, a teste szenny
És félrerugják — «béka menj!»

Mitsem tanult, koldúlni sem,
Művészet ebben is vagon;
Csak volna szép, vén czéhbelik
Nem hagynák akkor parlagon.
Mert hasznos az, ha szende szóban
Könyörg, pityergve meghatóan,
Coreggio rongyos angyala....
Ez, — mindig rossz «anyag» vala.

Mily bűn foganta, — tudja ég!
Ki s hol szülé, — homályos az;
De már hat éve itt van ő
S nől ápolatlan mint a gaz.
El nem vezett az utcaaszélen
Sem éhen, sem a fagyba' télen;

S mely annyi mély sirt tölte meg :
A himlő — az sem ölte meg.

Nem ölte meg, de átka lőn,
Az orczájára költözött :
«A gyermekek közt béka légy
S koldús a koldusok között !»
Ha vig gyerekraj vette észre :
Gúny, ütleget, üldözés a része.
Száz úr pokolba kergeti,
Míg egy egy krajczárt vet neki.

Ó nyomorult, rút béka te,
Boldogtalan kicsinyke lény !
Előtted még tenger sok év
És nincs egy halovány remény.
E gyermek még ma csak hat éves,
Csak egyet érez még, hogy éhes,
Még szive nem, — csak gyomra ég ...
Legboldogabb e lény ma még !

De nől s egy csepp mérget belé
Olt minden istenadta nap.
Fogalma, vágya több leszen
S ő mindig boldogtalanabb.
Majd a tudásnak szörnyü fája
Férges gyümölcsöt hullat rája —
S az undok béka megtanúl
Gyűlölni mondhatatlanul.

Gyűlölni Istent, akihez
Mint gyermek nem imádkozott,
Kit akkor hisz csak, hogyha szid.
Mert sorsa ilyen átkozott.
Kinek házába menni mert rég,
Ám őt még onnan is kiverték,
A sekrestyés elbánt vele :
Hess, nincs tolvajnak itt helye !

Gyűlölni embert, aki mind
Fölváltva él kén s kín között ;
Van dús, van röghöz vert szegény,
De nincs, mint ő, oly üldözött !
A küszöbíg, hol ő megállta
Kisüt a tűzhelyek világa
S nem mondta ember azt soha :
«Nos béka lépj be, ülj oda !»

Gyűlölni nőt, kit, hogyha lát,
Erében majd meggyúl a vér ;
Kinek meghalna s ölne is
Egyetlen édes csókjaér' !
Ki őt egy perczig sem szerette
És gúnykaczajt ütött felette,
Mikor ő vágyban reszketett . . .
«Ugyan rút béka nincs eszed ?»

Gyűlölni, — ezt jól megtanúl,
Mindent, mi jó, mindent, mi szép.

S egy rém jár láthatatlanúl
Nyomába mindig, hogyha lép.
E rém az emberek gyanúja,
Mely szíve tüzét lángra fújja ...
Tetté leszen a gyűlölet —
S a sátán győztesen nevet.

Börtön, bitó, a béka vége ...
És az dicső, és az remek,
Hogy eltíporják így a bűnt
A bölcs és jámbor emberek.
Az állam, mint a jónak őre,
Törvényt szab a gonosztevőre,
Mert földolog völgyön, hegyen
Az, hogy igazság, az legyen !

Igazság ! ... im, a béka is
Bűnös volt és lakolt. — Helyes !
Miért volt árva, ronda, rút,
Ügyetlen és himlőhelyes ?
Következményt íme lássa,
Mért nem volt némi pártfogása,
Ugy nevelést nyert volna ám
Egy árvaházban is talán !

De nem ! a béka még gyerek
Hat éves, — apja, anyja nincs !
Ha vagy te égi Irgalom
E rút kis lényre is tekints !

Ma még a szenny csak testit érte,
Kegyes halálod küldd el érte:
Hadd üljön ott fenn a szegény,
Az örök Isten jobb felén!

1885.

PÁRBAJ.

Fenségesen bús, szép tragédia:
Két hős lovag egymással szemben áll.
Két dörrenés — és egy nemes szívet
Zsákmányul ejt a rettentő halál.

S a győztes, aki bátran, hidegen,
Tárt mellel állt a vészes cső elé,
Szíve sajogva, hulló könny között
Tekint a véres elesett felé.

És a világ a ravatal fölött
Suttogva kérdi, hogy mi volt az ok?
De a piacra nem kerülhet az,
Marad tovább tisztos, komoly titok.

Megérte-e egy ember életét? —
Nem kétkedik ma benne senki sem,
Hogy egy vitéz, deli, magyar huszár
Fényes, de olcsó életét igen!*

* Kornai huszár-őrnagy esett el pisztolypárbajban.

Nem korcsma-hősök nyelvélésinek
Riasztó, undok folytatása volt ;
Párbaj, a szó nemesb értelmiben,
Részvétre kelt a győztes és a holt.

Nem kéjleányért, tiprott tyukszemért,
Nem kártyapénzért hullá itt a vér ;
Magyar huszárok mérkőzése volt
S hol küzdenek — egy szentelt csatatér.

O, párbaj ! mennyi rút komédia,
És mennyi bűnös, véres, czéda tett
Rántott korunkban téged sárba le,
Hogy kór levél, ragályos, megvetett.

Gyerköcz kezekben rongy hivalkodás,
Hetvenkedő gazoknak kenyere. —
Im, két lövésnek villanásiból
A nymbuszod uj fénysugárt nyere.

Ám jó, maradj istenítéletül,
A sértett férfi-becsületre ír ;
Bátrak csatája légy, amely felől
Komor fenségben szól egy néma sír

1885.

FÉNI HARCZ.

Szétnyargal egy rövidke távirat
 A nagy világba — és az megriad.
 Két robbanás, két akna megnyila :
 A *brit* oroszlánt az *írak* nyila
 Vérig sebezte . . . a seb fáj, sajog,
 S a nagy vadállat nyögve ódalog.
 Szívében ég a düh, a szenvedély,
 Mert ime : ő hiába nagy, kevély ;
 Amazt hiába marta, törte meg,
 És az hiába éhes és beteg —
 Még mindig él legyötrött ellene,
 S kétségbeesve mérközik vele . . .

Ha egy nagy alkotást ledőlni lát,
 Borúl szemünk és rajta köny fut át.
 Nem kérjük azt, mely nemzet kincse volt,
 Mi tegnap fényle még s ma leomlott ;
 A fenkölt ember érzi : az egész
 Világon, egy csekély parányi rész
 Ové mindabból, ami nagy, mi szép ;
 A *kölni* dóm, egy *Ráfaeli* kép,
 A *reluczei* ezer műremek
 S minden, amit csak építettek
 Nagy elmék nagy munkával itt s amott,
 S aminek örök életet adott

Prometheüsnek tüze : a genie —
Minden nemesb, jobb ember kincsei !

.
Két robbanás — és sok milljónyi arcz
Rémülve sápad : ez a féni-harcz !
Aknákban élő, szörnyű emberek
Vad orv-rohamja ; pokolin remek,
Gaz fegyverekkel vívott akna-harcza !
Hadrend nem áll ki a csata-piaczra
És nem vonúl alá s fel régi módon ;
A por s golyó már hadszerszámnak ódon,
Csak várfal ellen s emberölni jók —
S reszkessenek, ne ezrek, milliók !
A *dynamit* mutassa, mit tud ő !
Rivalja dörgve, hogy van egy erő,
Mely ellen státusoknak pajzsa nincs,
Melynek lehen szemét leszen a kincs,
És romba hullhat minden szép, csodás,
Istenhez méltó emberalkotás !
Van egy erő, egy rémes *Bél'ül*,
Mely az egész világgal harczra száll !
Ma *Angliában* hírül adja csak :
«Harczkészen állok ! Nos, van-é lovag,
Ki küzdni vélem kengyelébe hág ?»
S döbbenve hallgat az egész világ . . .

.
Föl, föl ! Köttessék egy nagy szövettség,
Zászlóját minden bölcsek s jók kövessék ; —

Beláthatatlan óriás hadak,
 A *Béliát* ellen vonúljanak !
 Terjesztve a tudásnak tiszta fényit :
 Irtsák ki a világból mind a fényt.
 S mert bűnre bünt ennek hulláma hord —
 Apaszszák el a tenger nagy nyomort ;
 S hirdessék bátran : a nagy ég alatt
 Egyetlen rabnak élni nem szabad,
 Csak olyan ember az *ír*, mint a *brit* —
 S vegy lesz, nem ördög így a dynamit !

1883.

AGRARISMUS.

Ó, boldog az, ki szántva-vetve
 Az édes anyaföldből él ;
 Örök-vidor, ép lelke-teste
 Éhségtől, fagytól mit se fél.
 Mert, bár a föld nem adja bőven,
 Áldástalan, sovány időben, —
 De veszni, bármily mostoha,
 Nem hagyja gyermekit soha.

Ó, boldog az, kinek kenyérre
 És fára soha gondja nincs ;
 Mindég kijár munkája bére :
 Egy évbe' krajczár, másba' kincs.

Ki, míg az élest elvetette,
 Pacsírta énekelt felette . . .
 S az évnék zord, fagyos felén
 Vig láng lobog fel tűzhelyén.

O, boldog az, ki jó ekéje
 Birodalmában kis király —
 S még szebb idő int, im feléje :
 Az ország fője érte fáj ;
 Honunk ötszáz törvényhozója,
 Mind őt becézi, félti, ójja ;
 Azért szól s törvényt arra szab :
 Legyen *ez egy*, még boldogabb.

A föld pár százezer urának
 Javára essék mind, mi jó ; —
 Ővék a fény ! . . . s mélyén az árnyak
 Nyüzsög, küzd, annyi millió !
 Az ötszáz bölcs nem lát az árnyba :
 Sötét műhelybe, szürke gyárba,
 S a bús, unott szobákba, hol
 Harcot kenyérért ví a toll.

S e milliók dolgoznak egyre, —
 A verejtékek drága gyöngy ;
 Nem tartva számot semmi kegyre, —
 Élvezze azt csak a göröngy !
 A fölhöz sujtva, *Ante-észként*
 Nem kapnak új erőre büszkén.

Mert bérelt földjük van csupán —
S az is csak a halál után.

Hazánk ötszáz törvényhozója!
A sok bölcselkedés alatt,
Talán e számos millióra
Tévedhet egy-egy pillanat.
Mert úgy eshetnek még a dolgok,
Hogy, míg pár százezernyi boldog
A jólét fényiben ragyog . . .
Az árny megszólal: „*itt ragyogok!*“

1885.

HUSVÉT.

A harangok kongnak-bongnak,
Hála-dalok csengnek-zsongnak;
Eget, földet, — mind bejárja
Istenfélő hangok árja.
S azt harsogja a daltenger:
Meg van váltva minden ember!

Lepattant a mennyek zára.
Az üdvök ajtója tárva.
S nincs király oly boldog, oly dús,
Mint a jó *Lázár*, a koldús
Mert fenn, hogyha éle lenn hűn,
Rangja, származása nem bűn!

O! A mennyben *census* nincsen,
 Üdvöt nem vehetni kincsen;
 A legeslegfelsőbb házba'
 Nincs a polgár megalázva,
 Grófi ösre nem ad mitsem
 A kegyelmes öreg *Isten*.

S árad a nép az oltárhoz,
 S ott istenfiának áldoz,
 Ki egykor a földre szállott
 Megváltani a világot;
 Ki, ha meghalt, nincs elveszve,
 Föltámad, mint örök eszme!

Él örökké — a neve lett:
Egyenlőség és Szeretet.
 S mint az éjjel küzd a nappal,
 Küzd az eszme úrral, pappal,
 S csöcselékkel szólva, téve,
 Hosszú, nagy kétezred éve.

Hogyha fénye elborul ma,
 Tündököl majd holnap újra,
 Hadja győzve, tépve, verve,
 Megy előre, egyre nyerve
 Egy-egy talpalatnyi kis tért,
 Ontva érte drága, friss vért.

Sok hatalmas fegyver élc
 Fög még harczot víni véle;

Még sok átkot szór reája
Földi isteneknek szája,
Érte még el sok hű vérez —
Ah! de a világ övé lesz!

1885.

KÉT BÁLVÁNY.

(Visszhang Jókai Kassai beszédére.)

Gyermekded imában szállva föl az égbe,
Hú vezércsillagként borús éjben égve,
Tört szivekre hullva balzsamként, mely gyógyít —
Mily szép, mily magasztos, mily dicső vagy *ó, Hit!*

Millióknak szívét szeretetre készítve,
Börtönt romba döntve, bilincset emésztve,
Egy dalba foglalva, mit sok mill'jó érzett —
Mily szép, mily dicső vagy *ó, Nemzeti Érzet!*

S mért lobognak máglyák, hadak mért tolongnak,
Mért ég az egész föld, harangok mért kongnak,
A halál mért tombol, mért lesz szörny az ember,
Mért lesz a piros vér s a gyűlölség tenger?

Miért? Mert sérthetetlen sziklatalpon állván
Ura a világnak egy torz, bamba bálvány.
Végnélküli emberáldozat kell néki, —
Neve „*Hit*“. Hazugság! — Csak a neve égi.

És czimboraságban romlással, halállal,
Fönnállott e bálvány századokon által,
S mikor ledől végre s mikor porrá válik,
Az ember helyébe újabb szörnyet állit.

Béke és boldogság ismét odaveszve,
Immár érted ölnék torz *Nemzeti Eszme!*
Most a gyarló ember általad van verve,
Végtelen nyomorba, végtelen keservbe!

Rabod a tömeg még, de a nemesb szellem,
A költő — vétót dörg vad uralmad ellen,
Ihlett ajka jósol: alapod elvásik
S egykor porba hullasz, úgy — mint az a másik!
1885.

KÓRHÁZBAN.

A nő, kit üld szegénység, szégyen,
Megszülni a kórházba mégyen.

Egy ágynál áltam egykor én,
Lakója bűnös volt s szegény.

Az orvos komoly arczczal szóla:
«Éltet s halált jelent ez óra.»

Eltávozáánk mi más szobába, —
Egy óra mulva hitt a bába.

— A kis poronty szép volt s derék, —
Az anya holtan feküvék.

A holtra keresztet veték én
S elsuttogám: «pihenj te békén!»

S hogy szemem a porontyra fordult —
Fájt a szívem, könnyem kicsordult:

Oh, mennyi kín vár még terád
Mig boldog lész, mint most anyád!

1886.

A KÉRDÉS.

Halljátok-e, mi zúg a mélyben?
Mikor elül a szóbeszéd
A csöndes, titkos, néma éjben —
Halljátok a tömeg nesztét?
Még a vihar csak meszsze-meszsze,
Enyhül szava távolba veszve;
De, bár a távolban dörög,
Azt mondja már; jövök, jövök!

S miről beszél a nép salakja,
Kit a nyomor pokolra lök,
Mig üszköt vet az úri lakra,
S a felcsapó lángon röhög?

Egyháznak hiven hajt-e térdet,
Szent-é neki az államérdek.
Vagy hitre, fajra, nyelvre néz? . . .
«Jobblét!» — «Kenyér!» — ez az egész.

Ó, parlamenti hősök, pártok!
Ó, híres államférfiak!
S ti mind, a kik politizáltok.
S szavatokra „*helyes*” riad;
Kik ócska jelszavakra lestek,
«Hatalmi egyensúlyt» kerestek. —
Nem ti! A mob, a megvetett.
Csinál világtörténetet.

Csinálja durva szívvvel, észszel,
Vérszennyes kézzel s félre vet
Utjából, mely „*nihi!*”-be vész el.
Ma nagyra vélt kérdéseket.
A zöld asztalra, mely körül
Állambölcsek tanácsa ül,
Lecsap millió kérges tenyér:
Csak egy kérdés van: *munka és kenyér!*

A MOLOCH.

Még szóljunk róla? . . . Nem! Utálat
A sok meddő ellenbeszéd;
Bölcs szóra nem hajt a vad állat,
Ha vér futá el az eszt,

Meg kell nyugodni: bestiákul
Születtünk és azok vagyunk —
S bár sok tudásnak fénye ránk hull,
Még vad szívünk, sötét agyunk.

Még ketten-ketten szembe állunk,
Vért szomjaz a szilaj harag;
És gyilkolásunk' vagy halálunk'
Intézi s nézi négy lovag.

De csitt! A szív s ész hangja sérti
A sok s a nagy lovag-fület,
Hisz gyáva, aki meg nem érti,
Hogy vért kíván a becsület.

Ne szóljunk! Hallgassunk mi mélyen,
Mig pilláinkon könny remeg.
De a kiontott vér beszéljen,
S az özvegy és három gyerek.*

* Egy képviselőt, ki családapa volt, öltek meg párlajban.

Beszéljenek, s szavuk hevében
 Lángoljon égig fel a vád :
 Megöltek, a Moloch nevében
 Egy férfit, férjet és apát.
 1888.

FELTÁMADÁS NAPJÁN.

Dirren-durran mindenfelé,
 Fülünk majd meghasad belé.
 Mi ez ? Csupa üdvölvés-e,
 Feltámadás ünneplése ?
 Dehogy, dehogy —
 Az embereknek hite fogy,
 Nincs vágyuk a feltámadásra —
 Csupán az elmulásra.

Öngyilkosság fönt és alant —
 Visz az ár sok boldogtalant ;
 Sir utánuk özvegy, árva —
 De nekik jobb a nirvána.
 Csak hallga ! . . . durr ! . . .
 Im, itt hever a dús nagy úr,
 Egy nyomorult koldus amottan —
 Ez *éhen*, amaz *jóllakottan*. —
 1888.

* E napon az újságok nem kevesebb mint 12 öngyilkosságról adtak hírt.

III.

KORUNK ALAKJAI.

A GENERÁLISNÉ.

(Rozgonyi Cziczelle nótájára.)

«Hova, hova édes férjem?»

«Megyek be a házba ;

Türelmetlen vár a pártom,

Ne várjon hiába.»

«Ne siess még, édes férjem,

Ministeri hámba ;

Maradj, amig befordulék

Öltöző szobámba.»

«Én kegyesem, jó hitvesem,

Be kedvembe jársz te :

Ha *mi* gátat nem csináltunk --

Collectát csinálsz *te*.

Az a penna s az a persely

Be illik kezédbe !

Igy vehet részt gyöngé asszony

Kemény közéletbe.»

Árvizverték nehéz sorsa

Már kit se aggasszon ;

Hol a baj nagy, ott terem a
Generális asszony.
Ő viszi a vizek árján
A «*Segítség*» gályát.
Követi sok író, mágnás
Lobogó ruháját.

Gyűjtést szervez, lapot tervez,
Gyűlést is hiv össze,
Tesz indítványt, módosítványt,
S buzdít közbe-közbe.
Ennek jó szó, — levél annak,
Amannak egy kártya —
Igy fegyelmeződik az ő
Liberális pártja.

És a párttal szigorúbb még
Mint a generális:
Mert az asszony pártja nem csak
Névre *liberális*.
Nem törődnek polemikus
Szórszálhasogatással,
Jobbat tesznek, többre mennek
Liberalitással.

Méltó asszony az urához, —
Aki méltó férje.
Résen vannak, az országot
Akármilyen baj érje.

Küzd egy csipet ellenzékkel
A *generális* még, —
De egy hang sincs, mely ne áldja
A *generálisnét*.

1888.

TISZA, A TAKARÉKOS.

Tisza, — e pompás ősi névben
Mind egyig benfoglaltatik,
Amit megért e hon tiz évben,
Ha jó, ha rossz, ha bús, ha víg.
Igen! E név egész történet,
Egy nemzeté, mely egyre téved,
Mely bolygva süppedős utat,
Kínlódva jobb ösvényt kutat.

Tisza! — kiáltjuk már tiz éve —
Mutasd a jó utat te meg!
S ő minden aggályt félre téve,
Megyen előttünk — s nem remeg.
S mi gázolunk utána egyre,
Mocsárba, sikra, völgyre, hegyre, —
Majd bizunk, majd meg csüggedünk,
De más vezér nem köll nekünk.

Tisza magyar — s magyart megértünk:
Tisza erős — ez imponál.

Tisza szivós — ez jó minékünk,
Tisza eszes, diszünkre vál.
S mert mindezt már tíz éve látjuk,
Élünkéről őt el nem bocsátjuk.
De haj! — a hon üdvére még
Mind, mind e nagyság nem elég.

Még mindig küzdünk, egyre bolygva
A rossz úton s nagy még a sár;
De tán, ha Tisza nem lett volna,
Belé is fultunk volna már.
S a nemzet egyre tőle várja,
Hogy még az ösvényt megtalálja,
Amely a száz bajból kivisz; —
A nemzet benne egyre hisz.

S e hősi hit valóra vál tán; —
Im — *Tisza* tör egy cél felé;
Im, *takarékos Tisza Kálmán*
Most, most az ösvényt meglelé!
Csak így, csak így tovább! — Manapság
A számvetésben áll a nagyság,
S nagy tervezőknél többre megy,
Ki tudja: mi az egyszeregy.

Tisza, — e pompás ősi név ma
Szebben cseneg, mint csenge rég.
Bámultabb volt e férfi néha --
Megbízhatóbb — nem, soha még!

Szerény jelzője nagy nevének
 Reménytől duzzadó dicsének:
 A *«takarékos»* — ez jelent
 Egy jobb jövőt s bizóbb jelent.

1888.

FRIGYES CSÁSZÁR.

Meghalt... A vakság örvendhet torán.
 Meghalt, — nem ifjan s mégis oly korán.
 A szív, amelynél soha nemesebben
 Királyi testben szív nem lüktetett,
 Megállt, — s a pusztá semmiségbe lebben
 Sok nagy, dicső terv — s nem lesz soha tett!
 Meghalt, — és véle minden szebb remény —
 A halhatatlansága küszöbén.

Meghalt... de a vigasznak lába gyors:
Kegyelmezett csak ő neki a sors;
 A végzet bús, de nem zord, így megírva:
 «Magjában vesszen el mi jó, mi szép!»
 Jobb volt neki még akkor dőlni sirba,
 Mikor nagy álma mind csak égi kép;
 Nem érte meg a boldog nagy halott
 A rút csalódást; — még csak álmodott.

Meghalt... s a szive nem sejtette még,
 Hogy lángja nem gyujt s önvesztére ég.

Nem tudta még, hogy a nemes, nagy eszmén,
Melynek neve: *Szabadságszeretet*,
Rideg dicsőség tengerébe veszvé,
A gögös teuton gúnyosan nevet.
Nem látta nép helyett még tömeget,
Mely megváltókra zúg «feszítsd meg!»-et.

Meghalt... nem tudva, hogy az ideál
Torzzá leszen, mikor valóra vál.
Nem tudta még e fenkölt fényalak,
Hogy az úton, melyet bevága már,
Mily szörnyű sok a gát, a szenny, salak...
Ó! jobb neki, hogy fenn a mennybe' jár.
Ki oly dicső, szép álmok rabja volt,
Csalódva élne — s boldogabb, ha holt.

Meghalt... szabad lön, testi kínja sincs,
Lelkét se bántja népgyötrő bilincs.
Meghalt... s kiben csak egy szikrányi jó él,
Ki, bár csak egyszer is, szövétneket
Gyujtott dicső, nagy, szép eszmék tűzénél,
Ki szeretett — és szenvedett,
Ki, bárcsak egyszer, álmot bízva szőtt
Egy szebb jövőről, — *mind siratja őt.*

1888.

HIRAM S. MAXIM.

Ki e pogány? Nevét manó vigye —
 Nyelvét töri belé a vármegye.
 És még a bejelentő hivatal
 Se tudja: agg ez, avagy fiatal?
 Ki ő? Nem jár a *Hanglíba*,
 S nem ideálja a *líba*?
 Nem *Fényressy* Ferencznek ismerőse?
 Nem volt egy víg párbajnak a hőse?
 Nem ő verselt-e e napokban
 A jó «*Pövérosi Lapok*»-ban?
 Részt vett a lóversenyeken
 Mint jockey, úgy rémlik nekem!...
 Dehogy, — nevét úgy többször hallanám —
 Heuréka! Ő talán... sőt nem talán,
 Hanem bizonynyal akadémikus!...

 Még az se! Hát ki? Ez egy fifikus,
 Amerikánus technikus,
 Ravasz, tudós és praktikus.

Sok hosszú éven, éjen s napon át
 Gyötré, töré tervekkel telt agyát.
 Előtte könyvek, rajzok, fegyverek,
 De *Maxim* úr *fenegyerek*,

Előtte minden ami van már — semmi !
Becsúgya : *mind' előbbre menni!*
Ő spekulál, ő konstruál
És végre föl egy új fegyvert talál.
És aztán, diadal-teli
A *«yankee-doodle»*-t füttyöli.

Hatalmas fegyver ! Nincs már taktika,
Legyőzi azt a matematika.
Egyet lő *Maxim* fegyvere —
S egy zászlóaljat levere.
És még egyet lő — s íme ott
Egy egész czered halott.
A harmadikszor durran — és
Egy dandárt öl meg a lövés.
És négy lövést, többet se téssen —
S a sírra egy hadosztály készen.
S csak öt lövésre — ez remek —
Elvész egy egész hadsereg.
És minden oly biztosra megy,
Akár a biztos egyszer-egy.
Ember hibázhat, ez a gép soha —
Im, kész a népek ostora !
Mindég és mindenütt talál —
Gyors, biztos és ügyes halál.
Csalhatatlanul, prácíz arat
A 2×5 az mindig 10 marad.

S hogy *Maxim* elkészül vele,
 Felebaráti gúnynyal van tele.
Amérikám! Ez nem neked való,
 Az ó-világba most megy egy hajó;
Maxim felül rá gyorsan, izibe',
 S gépét az ó-világba viszi be.
 Ott essék véle gyakorlati próba,
 Itt van, vegyed, vén bamba *Európa!*
 Fizesd meg és lövöldözz véle...

S úgy lesz, miként *Maxim* beszéle.

1888.

SZEMERE MIKLÓS.

Vidáman néz a multra vissza
 Az ezüst fűrtös, ifju agg.
 Számosz borát szürcsölve iszsa,
 Ettől kél dalra az ajak.
 Mámorba dől leányt ölelve,
 Koszorú az agg homlokon ...
 Hellásznak istenlátta berke
 Ihlete, jó *Anakreon!*

Hallád a tenger csöndes öble
 Mint locsogá el a regét:
Afrodité kiszállt belőle
 És kéjt lehelt a légbe szét.

Te hallál néha csöndes este .
 Nymfát dalolni szeliden,
 Szemedbe villant gyöngye teste
 Az erdő lombosrúiben.

Ezek viszhangja csak az ének,
 Amelyet ajkad egybefűz . . .
 De hát az öreg *Szemerének*
 Dalában honnét annyi tűz?
 Amikor ő dalolt, — kiégve,
 Tarolva állt a szent berek
 S az isteneket föl az égbe
 Úzék a gonosz emberek.

Oly korban élt, mikor a *Nymfa*
 Az aszfálton sétálni jár —
 És számoszit, fuxinositva,
 Valódiként hirdet a gyár.
 A regényes öböl vizébe
 Habot kalmár hajója vág —
 S *Olympnak* épít tetejébe
 Hotelt egy részvénytársaság.

Oly korban élt, — mikor az ember
 Megvénül, alig ifjú még,
 A lantverőknek száma tenger,
 Panaszaiktól zúg a lég; —
 Gyerek dalában szörnyű bánat
 S az életünött, fiatal

Nem érez mást, csak ennyi vágyat :
 «Halál! — vagy egy jó hivatal!»

Amikor iparczikk a rózsa
 És áruczikk a lány szive,
 Az egész világ csupa próza —
 Vigan dalolt agg *Szemere*.
Anakreont körülsusogták
 A nimfa, tenger, lomb, berek ...
Szemerének szívébe adták
 E szép virányt az istenek.

A vig öreg dalának vége ...
 Sirján a gyöp már nőni kezd.
 A vén *Szemere* sirkövére
 Ne véssetek rá mást, csak ezt :
 «Ő ifjan szállt alá a sirba,
 Bár nyolczvan év volt élete! ...»
 E néhány szóban meglesz írva
 Az ő egész története.

r881.

MUNKÁCSY.

Megindult fényes hősi hadsereggel
 Régente a dicső magyar király.
 A merre jár, véresen kél a reggel,
 S a nap nyugodni vérbiborba száll.

A mi babér termett a félvilágon,
Letörte. Minden lépte diadal, —
Rég volt ez így . . . ma már csak fényes álom,
Büszkén, de búsan zeng még róla dal.

A nagy királyok rég aludni tértek,
Letűnt a fényes harczok ideje ;
Fejünkre nőttek zagyva, satnya népek,
A gond, a baj s a csüggedés vele.
A nagy világ már azt se tudta : él-e
A Tisza táján az a büszke nép,
Amelyet hősi szive, kardja éle
A félvilágon urrá tett elébb.

De im, a *Vízsa* tájáról, szerényen
A nagy világnak indul egy legény.
Eszmék zsibongnak bozontos fejében,
Nemes vágyakban szive sem szegény.
Ilyen dicső hódítót vajj' ki látott ?
Vászon, ecset az összes fegyvere.
Küzd, nélkülöz — de az egész világot
Győzelmesen meghódítá vele.

Körülrajongják fénynyel, hódolattal ;
Ő róla ír a toll és zeng a dal ;
De im, a győző nemes buzdulattal
Igy szól : «hazámé minden diadal!
Agyam munkája, szivemnek verése :
Övé legyen, s legyenek én hű fia!»

S új fény derül az elfelejtett népre,
A melynek van egy nagy *Munkácsya*.

S honába hozta dicső alkotását
És *Anteüszként* megjön ő, a nagy ;
Feléje szívvél-lélekkel kiáltják
Honfiai : «Ő el ne menj, maradj !
Hazádra is áraszszon fényt a fényed ;
Rád büszkék, hozzád hálások vagyunk ;
Művész-király, tartsd itt királyi széked —
Ugy sincs egyéb királyi udvarunk !»

1882.

GARIBALDI.

Nemes kalandor, századunk lovagja !
Kinek szívében lángolt még a tűz,
Mely harcra egykor *Bayardot* ragadja
— A keze véres, ámde lelke szűz, —
Te is letértél végre hát pihenni,
Hogy zsarnok ellent többé soh'se üzz,
Hogy légy, mint bárki más : por, hamu, — semmi,
Te, ki tudál nagyoknak nagyja lenni !

Három kora a néptörténelemnek
Remekle együtt, — s léged alkota,
A classiques, — szülője jellemednek ;
Szívet adott a lovagok kora ;

Elméd, műve a népek új korának,
Mely a szabadság-tiprók ostora.
S benned ezek, dicsére a világnak,
Egy élten át nagy versenyt folytatának.

Ha, mint kalandra vágyó sas repültél
Földön, vizen, a véres harc felé,
S a vész árjába kéjlegön merültél
S párját te benned egy *Roland* lelé;
S láttuk a szablyád győztesen ragyogva,
Mig félkezed a zászlót emelé, —
Azt hittük akkor, lelkesen rajongva:
Hős szivre vagy a nagyok legnagyobbja.

S ha láttuk azt, hogy annyi hősi tényed
— Mely egytől-egyig lázasan merész —
Irányadója nem vak szenvedélyed,
De célra néző, éles, tiszta ész;
Hogy soh'se volt e cél ábrándos álom,
De szükség, melyre a kor vágyva néz,
— Hazád egygyé lőn, lecsörrent a járom: --
Csodás ugy elméd volt a nagy világon.

De láttuk aztán, hogy a szívvel, ésszel
Nyert nagy siker nem kábit el soha,
Csábhangival kísértetni sem merészel
Az önző nagyravágyás daemona;
Trónt alkotál fejedelmi ellenednek,
Övé lesz *Róma* díszes csarnoka,

Tiéd a szirtje zúgó tengereknek :
Kápráztat akkor fénye jellemednek.

Egy korba' véled, volt egy más hazának
Szellemre nálad óriásb fia;
Az ő szaván is harczok támadának,
De benne nincs a nagy harmónia.
Ez álmokért küzd, hősíleg, — hiába,
Megverve köll honából futnia, —
S nem békül ő, szíve sajogva, fájva,
Lesz hontalan, — e század *Corjolánja*.

A nép, e szellemóriás szülője,
Könyezve tesz sírodra koszorút,
Mint annak bámuló elismerője,
Ki nagy, dicső — s még is lemondni tud.
Hol áldott hamvaid békén pihennek,
Vezessen arra majd zarándok út,
S a legdicsőbbek oltárt ott emelnek
A szent hon- és szabadság-szerelemnek.

1882.

ARANY JÁNOS HALÁLAKOR.

Letette a lantot... a költő szemére,
Mely előtt kitárt volt a jövő s a mult,
Hogy azok nagyságát ajka c'regélje, —
Virradatlan álom fátyola borult.

Ez örök szendernek van-e látománya:
Dalia sereg, mely csodákat mivel?...
O! ha van is, azt a költő bűvös szája
Többé nemzetének nem regéli el.

Oda van a szép nyár... a tarolt vidéket
Szürke ég-léhelte szellő lengi át, —
A szint-, fényt-sugárzó pompás nap kiégett...
Sirjatok felőle bús elégiát!
Még ma sirjatok csak még ma úgy se támad
Méltó dal felőle, olyan ajkakon,
Melyeket a méla, mély, őszinte bánat
Új emlékezésnél, új sírásra von.

Csodálatos szellem!... te a nemzetednek
Kincset adtál, melynek az idő se vét;
Néped elenyészhet — s késő ezredeknek
Zengik még e kincsek a magyar nevét.
Ó! e hálás nemzet lelkesült örömmel
Koszorúzta meg, míg éltél, fejedet;
Most, -- szíve-sajogva, bőven omló könnyel
Hinti el virágát szent sirod felett.

1882.

GAMBETTA.

Bánat borult a nagy reszublikára,
Ledőlt a legszilárdabb oszlopa...
Az újév első pirkadó sugára
A gall szemekbe könnyeket lopa.
Ó! mert az a félszem örökre zárva,
Amelyben a vezértűz lángola,
Hogy nemzetét — a kellő perczre lesve
Dicsőségre, — vagy romlásra vezesse!

A nagy halálhír szétfut a világba
S megdöbben rája az egész világ.
Elég e frank polgárnak bús halála —
És megrázkódnak nagy monarchiák:
Megáll a nemzetek históriája
S elhagyva utját uj ösvényre hág...
Ki megdöltével is még így hatott,
Nagyok között is nagy volt e halott!

Mikor a büszke császárság a sárba
Ejté a meggyalázott tricolort,
Akkor tört a homályból napvilágra
Egy *senki* — szava zenge, vére forrt —
S a lobogót a sárból az oltárra
Emelte föl, — és bár győzelmi tort
Nem ülhetett. — ő a becsület
Megmenté, mikor minden elveszett.

S a *senki* nagy lőn. A köztársaságot
 Fölépitette a honszeretet.
 A munkánál ő első sorban állott
 S a mű legbuzgóbb őrizője lett.
 Mert száz ellenség ezer aknát ásott, —
 De győze ő száz ellenség felett:
 Kegyetlen szóval vett rajtuk erőt —
 S ott vonaglának lábai előtt.

Most vége! — Lángszavakkal, lángereglyel
 Nem alkot többé francia hadat,
 Mely boszufente éles fegyverével
 Szörnyű revanche-ért «à *Berlin!*» halad.
 Meghalt még ifju szívvvel, szenvedélylyel,
 Csodás nagysága is félben maradt...
 S az ifjú ellent látják sirba szálni
Germíniának dicső aggastyáni!...

Most vége! — Többé szavától leverve
 Az akna-ásók nem vonaglanak:
 Merészebb lesz a trónkeresők terve,
 Vadabb a vörösinges népsalak...
 S hogy *Gambettát* teszik a hamv-vederbe,
 Remeg a gall szív egy kérdés alatt:
 «Nem halt-e véled, jók legjobbika,
 A szent *Revanche* s a szent *Respublika!?*»

1883.

VERESCSAGIN.

Tömérdék földön egy az úr, — a czár.
Szolgája mind — egy szörnyű ember-ár.

Az egy urat környedzi pompa, fény, —
Sötétben él sok millió szegény.

Az úr szolgái közt remegve lép, —
Czárja haragját rettegi a nép.

De a nép czárja és népe a czárnak
Együtt, — a réme az egész világnak.

S a czárnak hű kegyencze ú'ra kelve,
Világszerte békét beszél a nyelve.

Álnok e nyelv, — hazugság a szava,
Nem; ez nem a béke apostola!

Ím a világba az is szerte jár;
Őt ihletése küldi, nem a czár.

Csókját reá a Génusz lehelte,
De a hatalmas czárnak nem kegyeltje.

Ő is a czár rabjának született,
De lelke úr, bíró a czár felett.

Apostoli lángnyelve az ecset,
Szavát megértik minden nemzetek.

Elmondja ezzel a harczot, a vést,
A romlást, pusztulást, a szenvedést ;

A csatatér csendjét, borzalmait,
A czári gőgöt, holtak halmait,

A háborúnak minden iszonyát...
S egy érzelem hat minden keblet át :

Mért legyenek a népek milliói
Véres kezekkel egymás gyilkolói ?!

Kik pusztulásba hajtják a világot :
A békétől reszkessenek a czárok !

1883.

HALMI FERENCZ.

Minden zúgában ihletett szívének
Egy-egy teremő őserő lakott,
Csak egy emberről zeng a síri ének,
De ez egy hunytán, annyi a halott !

A gyöngé test, a nagy lélek szavára
Lőn száz alakká, zúgó taps között,
Mignem a lélek az egekbe szálla,
Mikor a test, a csüggedt — megtörött.

A paloták finom, vidám lakói,
S a rongy lebujban elvadult alak,
A gyöngé test e bámult gyilkolói —
Ma azzal együtt némán nyugszanak.

Ő alkotást, melyben parányi részben
Örökre élne, ránk nem hagyhatott.
S mert sorsa volt, hogy veszszen el egészen :
Jobban sirassuk őt, mint más nagyot.

1883.

MITHAD.

Nagygyá kívánta tenni a hazáját,
S kicsinnyé tette a hazája őt ;
Mert hű s igaz volt, mély börtönbe zárák
Kéjekben élő nagy gonosztevők.

Meg akará mutatni a világnak,
Hogy még a félhold büszkén fölragyog ;
S lát a világ, ölen a nagy homálynak,
Egyetlen egy fényt, csak egy csillagot.

Ez egy csillag *Mithódnak* honszerelme,
Nemes lényének tiszta fénye volt —
S mellette csak mélyebb homályba verve
Boronga a kihalt szultáni hold.

S míg ő virraszta, gyógyítani vágyva
Hazája, ez a hagymázos beteg,
Rátört egyetlen huzgó orvosára
S eszeveszetten azt gyilkolta meg.

Száműzetése földjében pihen már,
Sírját belengi a bús cziprus-ág;
Részvét, ha dől, haló honára nem vár,
De őt siratja az egész világ.

1884.

LÓNYAY MENYHÉRT.

Immáron béke környezi örökre
Az üldözött, nagy korszak-alkotót.
Sírjába most rögöt sóhajtvá lők be,
Ki rá, míg élt, kemény követ dobott.
A nép kegye, mely egykor rá mosolyga
Aztán haraggal fordult tőle el:
Most elsiratja, — ah! de szétomolva,
Ezen nem enyhül már a hú kebel.

Az elsők közt volt ő, itt e hazában,
 Ki látta, hogy a híres «tej s a méz»
 Hiába foly, miként egy *Kőnadrában*,
 Ha veszni hagyja azt az ember-ész.
 A pátriárka-kor bő tespedése
 Uralga itt, — szent frázis ült a szán; —
 Honát ő látta elmaradva, késve, —
 S másutt legyőzte már a szót a szám.

A *szám*, az egyszeregy, mely alkot, épít
 Csodálatos, nagy, uj világokat;
 Versenyre költi a por lusta népit . . .
 Mindenki mozdul, nyüzsg, siet, vesz, ad —
 A *szám*, a mely e hont szüzen hagyá még
 S mely nélkül nincsen haladás, jövő, —
 E *szám* uralma volt, a melyre vágyék,
 E *számmal* volt nagy uttörője ő.

S gondolkozott, tett, alkotott, törekvék
 Merészen, mint az uj eszmék fia;
 Biztos sikerrel ember mit se tett még --
 És neki kelle koczkáztatnia.
 Államhajónkkal mély vizekre szálla
 S a kishitűek megrémültenek,
 A kormányrudtól ekkor félre állá:
 Ám hadd vegyék át uj, pihent kezek.

És rút vadászat indult most nevére.
 Hitvány gyanukkal sározták be őt;

A megbukónak mindig ez a bére :
Birája minden léha és rüpök.
Ő volt az első, kinek szíve vérin
Közrágalom, e rongy eb, jóllakott . . .
Azóta ögyeleg ott az utcza szélén.
Megtépve rosszat, jót, kicsit, nagyot.

S panasztalan tudott e férfi tűrni,
Nem törve meg a vett sebek alatt ;
Tudott a munka élvein üdülni
A kisebb körben, mely övé maradt ;
A társaság, az egyház, a tudásnak
Szent csarnoka, mind egy-egy műhelye, —
Mig szíve ver, mig néki sirt nem ásnak.
Megnem pihen a számok embere.

S volt vigasza : mit látta jós szemével,
E honban is győzött a szón a szám :
Államhajónkat örvény nem nyelé el,
De tör merészen biztos rév után ;
Kormányosi okultak annyi káron.
Előttük minden zátony ismerős —
S most látja a világ, mig küzd az áron.
Bizalmat keltve, — e hajó erős !

S a verseny áll : nem bírja meg a satnya.
De az erős győz, friss élet pezseg ;
A munka szégyenét megölte haszna ;
Munkára edzve nő fel a gyerek ;

A patriárka ősök ifjú sarja
 A régi fényhez uj vagyont szerez,
 Elméje számít, könnyű toll a kardja . . .
 Az egyszeregy, a szám világa ez!

S kenyér fakad szikon, kövön, mocsáron.
 Érték a szennyben, porban, mindenütt;
 Elvész a szem száz kormos, büszke gyáron
 És minden, uj nap uj csodára süt;
 Hol paloták ragyognak, — ó, mi állt ott
 Csak tegnap is? Gunyhó, silány szemét . . .
 Ő látta még e zsendülést — s ha látod
 Te is magyar, úgy áldd az ő nevét!

1885.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ ELNÖK.*

Mi sincs feladva! Ép, szent minden elv!
 Büszkén beszél az ékes úri nyelv.
 Ott áll a férfi méltó díszhelyén:
 Belőle, rája árad szét a fény.

Nemes kevélység ömlik rajta el,
 Sok érdeméről époszt mond a mell,
 Mely koronák, keresztek, csillagok
 Gyémánt, arany pompáiban ragyog.

* Bárány *Sennyei* Pál, ki *Tisza* Kálmánnal kibékülve, elvált a főrendiház elnöki tisztét.

Finom alakját fedi ősi mez, —
Min száz jobbágynő száz évig himez;
Az ősi szablya csüng az oldalán,
Száz czéhbeli remekle rajt' talán.

S hogy ottan áll a fényes díszhelyen
E férfi, s annyi ék, bársony, selyem,
S hogy büszke ajka ékes szóra kel:
Egy kor vonul előttünk újra el.

Egy kor, mely soh'se lesz és soh'se volt,
Mely nem szülemle meg, de már ma holt;
A multnak tiszta ideálja tán,
Miként a gyémánt kristály-szén csupán.

Egy kor, amelyben fényes urakat
Áld a kegyes pór, nagy szívük miatt;
Melyben hívők s nem egyenlők vagyunk,
Egy kor, melynek fényében megfagyunk.

Mig itt e választékos ur beszél,
Kinek szava fagyos, miként a tél:
A tisztelt alsó házban odaát,
Vig harczba' forg egy barna vén kabát.

Nem fénylik rajta «rend», sőt színhagyott,
És porzik is, ha ütnek rajt' nagyot;
S ez nem ritkán esik, bár — szó, mi szó —
Az, aki hordja, pompás birkozó.

Vén róka az; mosolygós, gúnyos arcz;
 Elszánt, merész szív, — cleme a harcz;
 Kapkod feléje száz ellenfele. — —
 Sebj! — még százba maga köt bele.

Ékes szavakból fényes rabbilincs,
 Örök, nagyhangu elve néki nincs;
 De terve van, nem egy, amelybe' hisz.
 S melyet sikerre küzdve, törve visz.

Minő különbség! Mily más két alak!
 Ez egy valóság, az szép forma csak...
 Mely frigyre készted jéggel a tüzet:
 Nagy a hatalmad, honfi-érület!

1885.

MERAN GRÓFNŐ.

Szép, regényes mult idők!...
 Megy a kocsi gyorsan,
 Postáslegény kürtjének
 Dala vigan harsan.

Hegyen, völgyön, városon,
 Falukon keresztül, —
 Aki hallja ezt a dalt.
 Vigan összerezdül.

Hallga, hallga! — ez a hang.
Ez a postás kürtje,
Ott repül lám, négy lován.
Libeg-lohog fürtje.

Herczeg ül a kocsiban:
«Soha ilyen fürtöt,
Mint e postás fiúc —
S ily lágyszavu kürtöt!»

Vigan repül a kocsi,
Vigaliban a perczek,
Csókot cserél édeset,
Postás, meg a herczeg.

Nincsen kocsis a bakon.
A kürtszó se hallik —
Igy is érünk stácziót
Amig kihajnallik.

Igy esett-e, vagy nem így.
Minket ne aggaszson. —
De a postás fiúból
Leve herczegasszony.

Kapott gróli koronát
És herczegi férjet.
Ritka postás fiú az,
Ki ilyet megérhet.

És az úri módit is
Olyan jól értette,
Mikor meghalt, egy ország
Zokogott felette.

Egy vén postás fujta el, —
Aki nem tud kótát —
A kis postás fiúról
Ezt a csinos nótát.

1885.

GORDON.

Ha olvasánk kalandjaidról,
Kebünk dagadt, arcunk kigyúlt —
S szemünk előtt fényes menetben
Vonult el a nagy hősi mult.

Az *Iliász* regés idője,
— Amely soha igaz se volt —
Félisten-harczosok csapatja,
Akiről egy *Homer* dalolt.

Távol ködös sziget hazádtól,
A messze délnck fövenyén,
A vad, rajongó emberárban
Ott állsz, hatalmas jövevény!

Mint egy *Cherub* az ördögök közt,
Parancsol homlokod s szavad ;
A *britek* zászlaját kitűződ
S aczéllal véded egymagad.

A sötét ellen, mely körülfog,
Kérlelhetetlen és erős —
S egy-egy madár hoz hirt felöled,
Jó hirt soká: «Még küzd a hős! . . .»

S amig mi reszketünk teérted,
Mert hű szived, mert hősi, nagy, —
Melynek babért s dicset szereztél:
A gyapjuzsák — az veszni hagy.

S mig *Angliának* parlamentje
Bölcselkedik és felesel:
Tört ütnek addig hű szivedbe,
Kardod lehull és elesel.

Mig éltél, büszke ajkaidról
Nagy *Angliát* nem érte vád:
De a fővénybe ömlő véred
Fölirta: elárult hazád !

Olvasva hős élted s halálod,
Ragyog s káprázik bár a szem, —
Nagy *Anglia* történetében
E fényes lap egy folt leszen.

HUGO VIKTOR.

«E század nagy s dicső!» Ó mester ezt te mondád! —
 Ha eljövend a lény, ki erről zeng legendát,
 Ismétli majd szavad, ha dalt ihletve szó:
 «Melyben *Hugo* dalolt, a század nagy s dicső!»

Sok mult naiv csodán gúnynyal mosolyg a kétely,
 Az ember a tudást nagy trónra ülteté fel,
 S mely bűbájt és varázst többé sehol se lát:
 A büszke emberész most maga tesz csodát.

Csodát, amely *Vitól*, s nem álmodók regéje,
 Nem vakhit szárnyain terjed tovább az éjbe:
 De itt van, létezik időben és helyen . . .
Hiszek! — mondá a *Mult*; *tudok!* — szóla *Jelen*.

Egy műhely a világ, a munka foly serényen:
 Dörög lármája nappal, zsibong a méla éjben,
 S mely az oltárokon sárgán hunyorga rég,
 Ma a kohókban az örök tűz lánggal ég!

A föld alatt, színén, a mélyben és magasban,
 A távol cél felé visz a gyors munka lassan;
 S hol elhagyá művét a teremő erő,
 Az ember fölveszi s büszkén folytatja ő.

Hol már a nagy „*fiat lux!*” elhangza a sötétbe,
A vakmerő porember fáklyát ragadva lép be;
És minden csöpp verejték, mely homlokán lefoly.
Egy-egy sugár, amelylyel világosb a pokol.

És egyre több a fény, — nagy és dicső e század!
És egyre fogy a szenny, mely embert megalázhat.
A zsarnokság ledől, emelkedik a nép,
A jobbág্য kevesebb és több leszen a gép.

S melynek mély börtönét takarta büszke tornya,
Egy-egy kastély omol napokint össze romba;
A rom lehúll; köve még iskolára jó, —
Kevesb leszen a pap és több az oktató.

És több leszen a bíró és kevesebb a hóhér,
S mind kevesebb derék vesz el őszinte szóér';
Szegények nyomorán mind több-több könny cred,
Több lesz az irgalom és több a szeretet.

E század nagy s dicső! S te égküldötte költő,
Kit ihlett bámulattal nézett két emberöltő,
E nagy idők felett a szellemed ragyog —
És mindenek felett te voltál legnagyobb!

Ember valál te is, de föld az égis ére,
A mindenség ura a hangodon beszéle,
Az égi *Szeretet* nyilvánult általad —
S a századnak zaját tulharsogá szavad.

Trónt sujt a porba le villáma bőszen szemednek,
De a szegényekért bő könyeid erednek,
S mely sarkukból kivet avult világokat:
Kezed gyermekfejet szelíden simogat.

E század nagy s dicső s *Zé* a vezére voltál!
S akár egy közvitéz, *Zé* is porrá omoltál!
De mint az *Zó* maga, halhatlan szellemed
A kor vezéréként előttünk itt lebeg!

A munka foly, zuhog; nyüzsög, tolong az ember;
Viharzik, kavarg, örvénylik, mint a tenger,
Rombol, tör, tesz, terem, erőket megfeszít,
Nem fárad el soha, de cél, irányt veszít:

Ó ekkor feléd tekint: nagy, égi szellem,
S ebből merít erőt a kétség s tévely ellen,
És cél, irányt talál, ki téged fölkeres . . .
Csak egy a cél: *szeress!*

1885.

LISZT FERENCZ.

Nem a mienk volt, — az egész világé,
De a világnak csak mi adtuk őt.
Az illat, — mit lehel — nem a virágé,
Gyönyörre kelt az minden elmenőt.
Bölcsője itt állt, bár a sírja messze,
Ott porlik teste, lelke visszajő

S a géniuszt, mely nincsen soha veszve,
Itt oltja új alakba a jövő.

Csodás magyar faj! Tékozló nagyúrként
Él ez a nép egy ezredéve itt,
És a mohó világba szórja önként
Kifogyhatatlan drága kincseit.
Seregi korszakalkotó nagyoknak
Innen vevék világgá útjokat,
S míg ők a hírnév égboltján ragyognak,
A rájuk büszke hon — sötét marad.

Bár honja nyelvit elfeledte ajka,
Lisztben magyar volt, ami isteni.
Mi egy világot hódolatra hajta:
A benne lüktető *magyar genie*.
Hány ifjú megy e lánggal a szívében
Világgá még ma is, — mind senki ma, —
Pár év lefoly — s ím, fölragyog az égen
Mint meteor egy-egy hazánkfia.

A legfényesebb meteor kilobbant,
Liszt meghalt, — ám mi ne sirassuk őt.
Ki éle nála szebben és ki jobban
S dicsőbben át oly áldott nagy időt?
A földet és eget meghódította
S szeretve élt és halt meg s most pihen.
Boldog mosolylyal ajkán alszik ott a
Bayreuthi sírkert lombosúiban.

II. LAJOS.

Rémséges hús történet ez,
Ilyet csupán az élet ír.
Arany, bibor-böleső a kezdet,
A vég — a *starenbergi sír*.

A böleső oly puha, meleg,
Mellette nép áll és király.
A nyirkos sír felett sikongva
Száll el egy eltévedt sirály.

Az egyház fölszentelte őt:
Légy egdicsőbb e földtekén!
S fölkenete őt egy rém — a *Téholly*:
«Boldogtalan légy, és enyém!»

És viselé a koronát
A fájó, téholyult fejen —
A rém az ott áll oldalánál
Mindenfelé, hol megjelen.

És ha csodás, tündéri szép
Álmokba veti is magát —
Az álmon is a szörnyű rémnek
Vad gúnykaczaja harsog át.

Ködös napok, borús magány,
Rejtélyes holdas éjjelek.....
A *bajorok* szegény királya
Pazar kinokban kéjeleg.

S a vesző trón lépcsőiről
Csak egy mentő utat talál —
A kétségbeesésnek útja :
A gyilkolás és a halál.

Ha más szegény ember hal így —
Megáldott föld nem jut neki,
A temető árkában alszik
Hová az irgalom veti.

Sirján bogáncs és tüske nő,
S a bűnösök virága nyit,
De legalább nagy dicsbeszédnek
Nem háborgatják álmait.

Féynyel temetnek egy királyt, —
A sors oly gúnyos, mostoha!
Im, kap most balzsamot a teste,
Mit szíve nem kapott soha.

1886

SÁNDOR.*

A diadalmas hős, a nép bálványa,
 Ki megfordítja a futó hadat,
 Ki a rahország békóit lehányja
 S ott jár elől, hol a halál arat —
 A diadalmas hős, ma szélüzött,
 Hervadt levél az úti por között.

Szláv hűteltenség, rút vipera-hála,
Bizánczi erkölcs orgiája ez!
 A hős, ki száz halállal szembe szálla,
 A gyávák rongy esclének tárgya lesz.
Sándort letették. — Aljas, balga tett, —
 Detronizálták a becsületet.

Hogy tört a szerb előre, mint mosolyga
 Zászlóira a könnyü győzelem!
 S mint fordult *Szlivniczánál* rosszra dolga:
 Hurrá! ott terme *Sándor* fejdelem,
Ruméliából győzni úgy jöve,
 Mint a gomolygó felhők mennyköve.

Mig dúlt a harc, szívünk nem érte dobbant
 És megcsodálni mégis tudtuk őt,
 Mert láttuk, ha az ágyuk torka lobbant,
 Fehér lován a hadsorok előtt.

* A battenbergi herczeg.

De mert ő hódítónak született :
Még bukva is csak hódít — sziveket.

Szívünk övé ma. Ő megy ; trónja vesztve,
Gazul megbántva, keservvel tele.
Minden becsület, hűség : messze-messze
Együtt megy el az országból vele,
Hol dicstelen mód trónhoz most jutta
A szennyes rubel s üdvös kancsuka.

1886

BEUST.

(Halálakor.)

A régi iskolából
Egy ismét utra kelt.
Egy, a ki finom ármányt
S jó illatot lehelt.

Ki szeretetreméltón
Mosolyg, ha bús belül —
S rögtön komor lesz arcza,
Ha szíve földerül.

Ki árnyat vet a színre,
S fakót, ködöst színez ;
Ki csupa eszme, szellem.
Routine, chic és finesse.

Ki nagy álmokra törve,
 Kis tényeket lenéz —
 S kit borzasztón düpiroz
 A szörnyű józan ész.

A „*bel esprit*” kiégett,
 S maradt az asztalán
 Egy walzer-partitura —
 S egy *mémoire* talán.

S neved túléli egy kis
 Walzer-melodia,
 Ó régi iskolának
 Nagy államférfia !

S az elmés *mémoires* ?
 Les poésies légères ?
 Bismarck mosolyg felettük :
 «Der Beust, der beisst nicht mehr !»

1886.

BAGI JÓZSEF.

Viszik *Bagi* bácsit, nem is hozzák vissza,
 Verejtékét többé napsugár nem iszsza.
 Nem keményszik többé a tenyere kérge,
 A mit sohasem tett, — most pihenhet végre.

Most pihenhet végre, hacsak csendes álmát
Izetlen dicsérők el nem kiabálják.
Mert bár egyszerű s bölcs vala minden tette,
Őrült legendázás támad im felette :

Hét napi járőföld urodalma neki —
S minden talpatját maga szántja-veti.
Koldus-gunyát hord csak — mondja most az ének —
S milliókat ráz ki újjából szűrének.

Nem eszik, nem alszik se nappal, se éjjel,
Nyolcz-tíz urodalmán egy nap tekint széjjel.
Jár-kelet paripáján, mint a jótét lélek,
Babonás hatalmát félik a cselédek.

Gyémánt lesz a sár, mit lova lába rá dob,
S gyarapszik csodásan a nagy paraszt nábob,
S abból, mi aprópénz volt lájbi zsebében,
Státusadósságunk kitelt volna szépen.

Szóval : csodalény volt, — kimondják ma rája,
Nehogy tette gyujtson mást is a példája,
Nehogy, mint ő, jusson más is még zöld ágra,
Akit csak embernek szültek e világra.

Hej, pedig nem úgy volt ; ember volt ökelme,
De lélekkel, ésszel, szorgalommal telve,
S a vad legendákra a sirjában mordul
Morog egyet s oszt' a jobb fülére fordul.

«Hát amért dolgoztam, tettem, adtam, vettem,
Spirituszba való csodaszörnyenyé lettem ?
Ácsi liba pletyka ! Dolgoztam. — több semmi ;
Példám kövessétek. — s hagyjatok pihenni !»

1887.

EGY ÖNGYILKOSRA.*

Tehetség voltál, hű sziv, jó kedély —
Úgy tájt szivünk, mikor eltévedél,
Mikor azoknak játékbábja lettél,
Kiket, — akár mi — te is megvetettél.

Mint álmkóros vándorlál te rég.
Élted s magad már alig ismeréd,
De lelked egy bús órában felébredt —
S megundorodtál : — *nem kell ilyen élet !*

Mikor kis lányod sirján meghalál.
Újból a régi férfiú valál,
Megálltál hősként a végső határnál, —
Légy érte áldott, — jobb a sir a sárnál !

1887.

* Balázs Sándor.

SADI CARNOT.

„*Sadi* = *A böles*“ kelet virágos nyelvén,
 „*Carnot*“ = nyugatnak még dicsőbb szava;
 Fértit jelent, ki nagy napokra kelvén:
 Lőn agyra, szivre a jók legjava.

De „*Sadi Carnot*“ mit jelent, kitudja?
 Egy ország élin, íme, — egy talány,
 A *Pantheon* felé visz-e az útja?
 Vagy koncز lesz ő is *Páris* asztalán?

„*Qui verra, verra*“ — «Józan, tiszta polgár»
 Ez a hire. De ah, tudjuk ma már:
 A csöcseléknek, mely boldog, ha szolgál,
 Trón kell s ki rajt ül, az lehet számár.

1888.

SOMSSICH PÁL.

Nem a magyar nyelv lágy, rímes dalával
 Kellene elsíratni őt.
Horáci óda, mely magasra szárnyal,
 Ez jellemezné a dicsőt.
 Ragyogna abban oly tisztán a szó,
 Miként *Diána* templomán a hó;
 Lendülne abban ékes, büszke frázis,
 S márványból lenne még a szóvirág is!

Hű képit nem a festő adja vissza,
 Ki enyhe szint vászonra vet,
 Hanem a szobrász, aki köre bizza
 A classicus koroly fejet.
 A *római* senatus terme rég'
 Ily szobrok által diszesítették:
 A homlokon hit, eszme s gond ül éppen —
 S fenséges gúny az ajkak szögletében.

Kihamvadásán e kristály kebelnek
 Nem is a nép út nagy sirást, —
 De, akik észre s szívre fejedelmek,
 Megkönnyezik, mint senki mást.
 Mert népeért élt s nem a népkegyért, —
 Nemes czélokhoz tapsolatlan ért;
 Ma sem a nép fog mondát szólni róla,
 Arany könyvekbe lesz a neve róva.

Ne hintsétek be hervadó virággal
 Friss hantu sirdombját neki.
 Sírbolt — melyet örököld cypus árnyal:
 Ez az, mi őt megilleti;
 Száz balzsam óvja, hogy ne dulja szét
 Oszlás e büszke, nemes úr disztét...
 Pihenj! Lényedhez mindörökre híven
 Romlatlanul, tisztán, — *conservatíven*.

1888.

KÉT CSÁSZÁR.

Meghalt az ősz, nagy germán dalia,
Trónjára haldokolva lép fia.

Mikor reá lehelt a síri fagy —
Ledőlt az agg, de még a lelke nagy.

Halál-hörgésben elfuló szava,
Mig arra intett: mi a nép java.

A szörnyű végső vergődés alatt
Még a honért kigyúlt egy gondolat.

Mikor már megtört a tekintete,
Még láta egyet — s ez: a nemzete.

Sirjára a világ meghatva néz —
Császár volt benne minden cseppnyi rész!

Császárra valla e császári vég, —
Hozzá hasonló, vajjon lesz-e még?

Hozzá hasonló? Itt van, ím, fia . . .
Boldogtalan boldog Germánia!

Pótolni a dicsőt, a hűt, a jót —
Ím, trónra lép a haldokló utód.

Lenn, messze délen, — írt ott sem talált —
Várta a később s szelidebb halált.

De jött a gyász hír; — népe rája vár, —
Enyhébb halálhoz nincsen joga már.

Kötelme hívta, kínját feledé,
S ment hiven, bátran, zord észak felé.

Ha nincs neki több napja már, csak *egy* :
Az *egy* — *honáé!* Ő honába megy.

Ha élte már csupán órákból áll :
Hű útja közben érje a halál.

Mit néki hóvihar, mit néki vész !
Hisz' császár benne minden cseppnyi rész.

Hörögjön bármi kinos betegen !
Csak teste gyöngé, — ám a lelke nem !

Meghalt az ősz, nagy germán dalia,
Trónjára haldokolva lép fia.

Ó Németország ! Büszkébb kire vagy ?
E holt s e haldokló egyforma nagy !

Keserves egy dilemma az neked,
Hogy melyikért onts forróbb könyeket !

ANDRÁSSY.

Mikor már majdnem elfeledtünk,
S neved a mult szép romja lett,
Megláttuk : őrt mint áll felettünk
A te hatalmas szellemed.

Brutus, te alszol! — így beszéltünk
S gunyoltunk. — Ah, ne vedd zokon!
Megjött időd ; ma már megértünk :
Te alszol, — ám babérokon.

Rád nézett bizva és remélve
Minden szem egykor e hazán —
S mikor benned csalódni véle,
Akkor csalódott igazán.

A nemzeted történetének
Egy fényes lapja lesz tied,
S hirdetni fogja száz dicsének,
Hogy elméd nagy volt s hű szived.

1888.

GHYCZY KÁLMÁN.

Kiszenvedett megint egy hű kebel,
Egy jó agyat megint göröngy fed el.
A temetőben, a bús hant alatt —
Kihúny a kétely, — nincs több gondolat.

Meghalt *Ghyczy*! Ó gyászoljuk meg őt,
A nemzetéért híven kétkedőt!
Töprengő lelke, minden kételye
Szent hazaszeretettel volt tele.

Egykor bizott ő; szindús álmai
Tudtak merészen égis szállani;
De látta búsan aztán, hogy az ég
Csalóka semmi, hitvány puszta lég.

És szárnyaszegve, aggva, betegen,
Tekintete már nem járt az egen;
Csak a valót kereste szigorún
És komoran rögzött meg a borún.

Békén pihenjen! Porai felett
Örködjék híven: hála, kegyelet.
Viruljon népe nagy, szabad hazán —
S szép álmát újra megtalálja tán.

1888

IV.

SATÿRÁK.

PETŐFI SZOBRA.

Fényes idők magasztos dalnoka!
Ércz-szobrod ott áll, im, a közterén.
Silány és törpe kor tevő oda,
Mely tud bámulni, de követni — nem.
Ezrével alkot gépet a jelen. —
De férfit, eszmét, — ó! azt nem terem.

Mily más idők! — mikor szent éneked
Egy nemzetet szólita talpra föl —
S varázsán a magyar nem rettegett
A félvilág erős seregítől . . .
Epigónod a nép szemctjiből
Bandát toborz ma, mely boltokra tör.

Mikor a szenvedélyed elragadt,
Te akkor is királyvért szomjazál:
«Akaszszátok föl a királyokat!» . . .
Ha téved is, nagy a költő-király . . .
Nyomodba ma sakter-poéta jár,
Kiből csak sakterek bakója vál.*

* Cézálás egy versre, melyben egy költő, ki akkoriban előkelő helyet foglalt el az irodalomban, a szerencsétlen eszlári

Nézz ércz-szemeddel végig e hazán :
 Ahány dicsőt találsz, mind ismered,
 Békés munkában, gyilkos harcz zaján
 Bajtársaid valának mind neked.
 Fogyó csapatjuk, mint egykor veled,
 Védi a szent, a nagy eszményeket.

S nézd, mit teszen az ifjú nemzedék :
 Szitokra az ajk, ütésre a kar . . .
 Ó, jaj ! nehány rongy értized elég,
 Hogy ezzé legyen a dicső magyar !
 Nézd és legyen a szellemed vihar
 S tisztítsa meg legünk' villámival !

1882.

A KŐ.

Vad lázban ég a hon, — hir hirre jő :
 A nép kezében fegyver lett a kő.

Itt is, meg ott is harczot ví vele —
 A párt a pártnak ádáz ellene.

Gonosz idő, — az ólmos ősi bot, —
 Mint gyöngye szerszám a sutba jutott.

sakterek felakasztását követelte. Az év, mikor Petőfi szobrát lelepleztük, általában a vallási türelmetlenség másodvirágzásának örökké szomorú emlékü éve volt.

Nem kortések virtuskodása csak,
Mint hajdan, ha ma két párt összezsap;

De mind megannyi véres ütközet,
Melyben magyar magyarra vet követ.

Seb és jajszó fakad a hol talál.
S a rend nevében arat a halál.

A hatalom, mit elkezdett a nép.
Fegyverrel végzi el, ha közbelép.

S kinek szívét golyó repeszti szét.
Nem kelti azt föl száz programmbeszéd.

Nem látja be szegény többé soha,
Hogy mily dicső «alkotmányos» joga.

1884.

EGY HANG A NÉPÉRT.

(Az öt éves parlamenti ciklus behozatalakor.)

Kormány! Országgyűlés! Megálljatok!
Szólunk a népért, várjatok!

A lábatok silány utakra téved,
Miért vetnének el a három évet?

A nép nyomorg; — adófillére sincs,
Néhány garas már néki szörnyű kincs.
Tart parlamentet, katonát, papot.
S koplal, a míg ez mind, mind jóllakott.
A fiskusért lesz kérges tenyere,
S minden fináncz csak paczkázik vele.
Herék hadáért verejtéke hull —
S azok lenézik mondhatatlanul.
Pénzét od'adja, — ez még nem elég.
Hát vért is ad — lesz ágyutöltelék.
Parancs szerint tesz jámboran, vakon;
Ha moczczanik, verik szegényt nyakon.
Tud becsülettel, bőven ontni vért
Nagy czélokért, mikből kukkot sem ért.
Haza! Szabadság! — néki hang csupán,
S megy a halálba csak a hang után.

O nép! Sokat nyírt arszlánszivű bárány,
Mit is nyerél a véred s pénzed árán?

Mi mást, hogy minden harmadév nyarán,
Mulathatsz egyet a kortes tanyán.
Néhány napig van sör, bor, gugyi, snapsz,
Ételt, italt bőven s potyára kapsz.
Ki bánta máskor, rád hizelgve néz,
Finom uraknak „*polgártárs*”-a léssz.
S miért egyébkor elgyötréd magad,
Megszerzi most egyetlenegy szavad
Az átkos, drága pénzt!

Országgyűlés !

Gondolj a népre, öröme kevés.
 Még eddig három évenként kapott,
 Nehány, emberhez illő jó napo'.
 Csorbát jogán reformtok mért tegyen ?
 Jó napja eztán ritkább mért legyen ?

A nép nevében ! Melynek válla hord,
 Államteher, sze ényiséget, nyomort,
 A mely fizet a vámon és a révben,
 Mely vérét mindig híven öntöze, —
 Mért menjen eztán csak minden öt évben
 Egy kicsi pénz az árva nép közé ?

1885.

PANSZLÁVIA.

Előre *szerbek* ! *Bolgár* állj csatát !
 Egész világ szeme tekint ma rád.
 Előre *szerbek*, zúgva mint a szél !
Bolgár te szirt légy, mely vihart se fél.
 Ki bátoran rohan a vad csatába, —
 Babért neki ! — de veszsen a ki gyáva !
 Bátran rohanj ! Védj kétségbeesetten !
 Hiszen szent czélért küzdtek mindaketten.
 S bár testvérharczban fájva hull a vér,
 Oly szent a czél, mely tenger vért megér.

Hol a *szerb* s *bolgár* összeütközött,
 Egy rém sikong a két tábor között :
 Egy szörny, a mely törvényt, jogot gyűlöl.
 Megejt hűséget, népeket kiöl.
 Minden műveltség, minden égi fény
 Kialszik vad, fagyos lehelletén.
 A szabadságra kancsukát emel
 És meggyalázza, úgy tiporja el.
 Leszáll viruló honok tájira --
 S az áldott földből lesz *Szibéria*.
 Csábszava szerte zeng a szláv világban :
 „*Legyetek egygyé a rabszolgaságban!*”

Hol szerb és bolgár összeütközött —
 E rém sikong a harczolók között.
 Minden golyó, mely ide-oda száll,
 E rút fantómnak érdemelt halál.
 Mikor a győztes *szerb* előre ront,
 E rém testébe mártja a szuronyt ;
 S ha visszavág a jó *bolgár* aczél :
 Nem tudva s látva -- ez a szörny a cél.
 A szerb s bolgár vér nem hiába vesz —
 A *Pansztarizmus* rút halála ez !

Előre szerb ! Bolgár, ne bánd a vért !
 Ti küzdtek a világ békéjeért.
 Csupán a rém holt testin át vezet
 Út ahhoz ; — aztán fogjatok kezet,

És *szerbet, bolgárt*, aki elesett,
 Egy sírba és együtt temessetek.
 Hamvuk fölé boruljon nagy halom,
 Virággal hintve minden oldalon.
 Síremlékük legyen egy sziklaszirt,
 Mely a vándornak mondja ezt a hirt:
 «Im itt valósul meg a *pánszláv eszme* —
 Egymás kezétül vérbe fagyva veszve
 A szerb s a bolgár békén egybeforr. —
 Egy lesz e sírban minden hamu por!»

1885.

ERKÖLCSNEMESÍTŐ EGYLET.

A *Sítán* féltve azt a nagy hatalmat,
 Amelylyel bír, mogorván ül és hallgat.
 Tudomány, költészet, jobb érzület
 Elhódít mind több s több emberszivet.
 Néppé igyekszik lenni már a mob,
 Az isten birodalma mind nagyobb.
 Igaz, igaz: ma még a földnek hátán
 A jó istennél nagyobb úr a *Sítán*,
 De még bizony fordulhat az arány,
 Az lesz hatalmas, ő leszen parány...
 Az ördög így töprenkedék...

Mi zaj? Új vendég érkezék,
Ember vala
S hogy meghala
Elkárhozott.
Üdvözli a pokol: *isten hozott!*
Mi hir a földön? Milyen a világ?
Igaz, hogy a pokoli actiák
Esnek nagyon a földön lefelé? —
S a vendég felelé:
«Bizony nem úgy van, amint kéne lenni;
A nagy világon végig fogok menni,
Megnézek nagyjában minden rögöt
S ítéljetek magatok ördögök
S te is ó *Sátán* ő-felsége:
Melyik nyerőben — pokol-e, az ég-e?

Amérika szabad, élvezi a
Jót, amit nyujt a *demokrácia*.
Mágnása, katonája nincs,
Gonosztevő kezén van csak bilincs.
Prairieket tör fel, épít vasutat,
A villany és delej után kutat.
S a nép, ha van is jólétének híja,
Az élet harczát becsülettel víjja.

Britániában küzdenek a pártok.
Mi egynek áldás, a másiknak átok.
De győzelemre megy a jobb dolog:
Irland zászlója újra fellobog.

És végre is, kétségtelen,
Nagy eszmék vannak itt is szőnyegen.

Franziaország... forrong, nyüzsg a nép,
De rendületlen trónján ül: a Szép.
Új emberek vidulnak új dalon,
Halad művészet és irodalom,
S tudomány — mindenek felett;
És egy „*Pasteur*” = nevet
Egész világ hálával emleget.

Germániának van még zsarnoka,
De az a nemzet fölkent bajnoka.
S ennek uralma sem lehet örök,
Van már sok ajk, mely rá „*megállj*”-t dörög.
És zsarnok és nép a nagy célban egy:
A német eszme mind’ előbbre megy.

A *szlárság* álmodik nagy álmokat,
Szabadság zsendül fagy és hó alatt.
A semmi — minden, és a minden semmi
S hangzik egy elszánt: «lenni, vagy nem lenni!»

S a mig a hirtozó beszél ilyen,
A *Sátán* csak vonaglik irigyen.
S mint csecsemő, kit nem ringat a dajka,
Síró panaszra nyílik végre ajka:

«Hát a világ mégis forog,
Hát mindenütt készül sok nagy dolog?»

Hát ébredez a nagy, az emberi,
 Mely büszkén az eget veri?
 Hisz minden, ami nagy, ami csodás,
 Ha küzdés, rombolás, vagy alkotás,
 Az ég hatalmát növeli.
*Az emberszív, mely száz bűnnel teli,
 Nagy célok, vágyak, küzdelmek hevében
 Megtisztul és az égbe megyen.*

«Hirnők! Szivem te többé már ne égesd,
 Mondj valami kicsinyest, nevetségest.
 Igaz, — a *Tisza* partinál,
 Mondd, *Magyarország* mit csinál?»

S a hirnők szól, — felvonva vállát,
 S pajkos mosoly csiklandja állát:
 «Nagy erkölcsnemesítő együletet...»
 S a *Sátán* jóízűet nevetett.

1885.

ÚJ TÖRVÉNY.

(Népfölkelés.)

Az ember néha ifjú,
 Az ember néha vén,
 Az ember néha férfi
 Éltének szép delén.

Legény az ember néha,
De házas néhanap,
Sőt néha kis porontyot
Keresztel már a pap.

Az ember néha gyöngé,
És néha marczona ;
Az ember néha polgár —
De mindig katona.

Szerencse, hogy az ember
Néha pihenni tér,
Hogy végtére a sirban
A „*hapták*“ véget ér.

1886.

A BÉKE.

A béke mi? — Egy drága maitresse,
Koros bár, mégis csapodár.
Gyöngélkedik minden tavasszal —
S fürdőzni oszt' *Gasteinba* jár.

Oly arrogáns, kényes teremtés,
Ország, világ kényezteti ;
Ölébe hullnak milliárdok
S két császár hizeleg neki.

Minden kicsiny szellőtől óvják,
 Tán ép azért mindig beteg.
 Ha «*enrhumée*», köréje rögtön
 Consiliumot gyűjtenek.

S a csapodár hölgy, kit becéznek,
 Ki már oly sokba' van nekik, —
 Végül egy jó tagos kozákba
 Belészeret és megszökik.

1886.

MÁRCZIUS IDUSA.

Mennyi rossz rím, mennyi óda,
 Hány szónoklat, mennyi nóta!
 „Szózat“ „Hymnus“ „Talpra magyar“:
 Hány száj összevissza hadar!

Zengnek márczius idusáról —
 S rim kedvéért — nagy tusáról.
 Ugy-e *Brutus*, ha ezt sejted:
 Soha *Caesart* el nem ejted?

Országszerte hangoztatják:
 «Egyenlőség és szabadság!»
 És ahol szív sosem dobban
 Ez eszmékért, — ott legjobban.

Elmondják, ha le a tél vet
Hópalástot: — «minden éled,
Büvös a tavasz-lehellet» —
S mindez hét fok hideg mellett.

Hogy mint volt, majd' negyven éve:
Elregéli most betéve
S jelenünkön elkesereg —
Valami kis firtli-gyerek.

S bankéteken, hol vig asztal
Bús magyarokat vigasztal,
Ősz hazaffyak fölállnak
S tószttal jobbra-balra szállnak.

És elsirják hosszú tószttban,
Mint hősködtek negyvennyóczban,
Mint kapott a testük léket —
S szidják e korcs nemzedéket.

Hogy övék volt a diadal,
S lám, most még sincs jó hivatal,
A mártiromságnak, sajna,
Hálátlanság a jutalma.

Szóval: márczius nagy napja
Rendes tömjénét megkapja;
Hogyha aztán ez elége —
Füstje sem marad a légbe'!

Másnap országszerte járja
 A nyaggatott, kehes árja,
 Az az ujjabb régi nóta,
 Mely divat már évek óta :

«A *szabadság* — az veszélyes,
Egyenlőség — nem eszélyes.
 Arany ráma kell a képnek,
 Úri osztály kell a népnek !

S míg a pórok földet túrnak,
 Agrár-törvény kell az úrnak,
 S ne gondoljon az ur másra :
 Történelmi hivatásra».

S tizenötödiki «éljen !»
 «Pereat !»-tá lesz egy éjen.
 A szabadságnak egy évre,
 Hál' Isten, elég van téve !

1885.

LEVÉL RÓMÁBA.

Szentséges jó atyánk ! Vettük a levelét,
 Buzgó áhitattal olvastuk a felét.
 Jól esik az nékünk, amikor azt mondja :
Istrán országára mindig vagyon gondja.

Hogy reánk az isten áldását lekérte,
Igaz tiszta hálánk fogadja el érte.
A sok vihar sorsunk úgy összekavarta,
Hogy bennünk a lelket az imádság tartja.

Kegyes imádságát köszönjük, míg élünk,
De jó tanácsából — bocsánat — nem kérünk;
Mert a mint minden út csak *Rómába* vezet,
Békét kíván itten minden felekezet.

Hogy menneiei jussát ki mily módon szabják :
Nem ránt azért itt e földön senki szablyát;
Annyi bajunk, bűnk van itt lenn már, hogy végre,
Legföljebb esőért pislantunk az égre.

Eddig se volt gondunk, ezután se leszen
Ki miképen lesz az istenével készen;
Hogy vet-é keresztet, térdepel-e oltárt,
Vagy hamis kántusban fújja-e a zsoitárt.

Még azt se bánjuk mi, aki ilyet hinne :
Van, de nincs alatta, felette vagy benne,
És eltűrjük azt is — ha tud tempót, mórest, —
Ki a frigyládánál dicsőíti *Mózes*et.

Pápista lányért itt *kálvinista* lobban,
Vagy ép *zsidó* lányért *pápista* sziv dobban,
S összekelnek *Bécsben*, ha rá más mód nincsen,
Szent atyánk haraggal rájuk ne tekintsen.

Szent atyánk haragja itt úgyis hiába,
Mit a pap nem áld meg, megáldja a bába.
Vallási harczoknak nincs itten talaja.
A magyar embernek ezer más a baja.

S mit megirt levele második felében,
Azt „*ad acta*“ teszszük tisztelettel szépen;
Keresztes hadakra nincsen kedvünk semmi,
Tönkre tudunk ám mi e nélkül is menni.

Soraink rossz néven Szentséged ne vegye,
Áradjon tovább is ránk a szive kegye.
Tiszteli alásan a nép és a király,
S maradok a híve, okos

1886.

Magyar Mihály.

CSATA KÖZBEN.

Zúg a csata, leng a zászló,
Foly a vér . . .
Mit is mondok — dehogy vér, az
Istenér'!
Ha piros is, nem vér annak
A neve,
Nem alacsony emberszivnek —
Magas hegynek a leve.

Fölvonul a lelkesült had,
Cseng a kard . . .
Vagy dehogy kard, — most más gyűjtja
A magyart.
Hogy ha cseng is, pengő az a
Valami . . .
Alkotmányos magyar népünk
Most vonúl választani.

Jobbra, balra fölállnak a
Táborok.
Jobbon, balon csapra verve
A borok.
Jól vigyáz rá, hova szavazzon
A nép,
Szolgabíró, községjegyző,
Csendőrkáplár — s mi egyéb.

Nyalka lovas, — vágtat lova,
A kese ;
Nem huszár, nem, — csak a párt fő-
Kortese.
Pokolból is a voksot föl-
Kergeti, —
Becsületes, jól fizetett
Mestersége ez neki.

Az urnáknál földobog a
Hő kebel,

Mert a drága haza sorsa
Itt dül el.
A jó polgár könnyelműen
Nem szavaz,
Meggondolja : «ki ad többet?»
S úgy mondja ki : éljen az !

Győz egyik párt — s nincs más hátra
Semmi más,
Csak az édes, potya, magnum
Áldomás.
Fönn az úrnép, bög a pórság
Karba' lent . . .
Ki-ki részeg . . . szép hazánkban
Igy készül a parlament.

S hol a végső nagy ivás van,
A helyen,
Az ujdonsült képviselő
Megjelen —
S elregéli, mily dicső gyönyör
Neki,
Hogy övé e nép bizalma
S képit ő viselheti.

Elmondja ő melegében
Ugyanott,
Hogy a „népfenség“, amely
Nyilatkozott.

Azután a népnek vállán
 Ér haza —
 S váltig a fülébe bögik :
 Éljen ő, meg a haza !

Szétoszol a felséges nép ;
 Aki tud
 Haza dülöng, másnak ágyat
 Ad az ut.
 Képviselőnk pénztárában
 Túr, keres —
 S felsóhajt : a *népfenségre*
Elment vagy húsz ezres !

1887.

SAN-REMO.

Ásva már a szegény német krónprincz sírja,
 Furják, faragcsalják *Hohenzollern* fiát.
 Ó ! hol egy *Molière*, ki méltán megírja
 Ezt a szívfacsarón bolond komédiát ?

Szegény, nemes herczeg ! majd lelkét kiadja,
 Úgy köhög ; a világ fájva fülel rája.
 De túlharsog rajta a doktorok hadja,
 A hívságos bölcsek hitvány disputája.

Mint mikor egy holló másik szemét vágja
 Künn a falu gypén, hol egy ló elesett, —
 Marakosznak rajta: nincs-e, van-e rákja? —
 Csak abban egyeznek: „*érdekes az eset*“.

Ha van, ha nincs rákja, meg kell neki halni, —
 Erre már a bölcsek szót sem vesztegetnek.
 Az a fő, kinek volt tudománya talmi:
 Az *angol* doktornak, vagy a *németeknek*?

Ó, a sápadt halál egyformán kopogtat
 Szegények hajlékán s a királyi váron!
 El nem kerülheti azt a végső roszt
 Se király, se koldus, — senki semmi áron.

Meghalni — közös sors. Nem ez a legszörnyebb.
 Rosszabb: doktoroknak martaléka lenni;
 A kórágý fölé mind bölcs pofával görnyed,
 S mindnek tudománya egy szörnyű nagy semmi.

Wörthnél, Gravelottenál, mikor előnyomúlt
 Hadtested — s a zöld rét a vértől pirula,
 Jobb lett volna ott egy gall puskás doktorúl,
 Gyógyszerül érczsöböl egy ólom-pilula.

Mig a marakvó had téged holtra ápol,
 Mi szorongva várjuk szörnyű bajod végét.
Ráktól, doktoroktól s egyéb nyavalyától
Mentsen isten minden fejedelmi gégét!

TOROK Ő FELSÉGE.

Volnál szegény ember, egyszerű filiszter,
Kit ezernyi bú, baj, gond és teher nyomnak;
Torkodról ne irna az államminiszter
Fontos, komoly aktát a birodalomnak:
Talán meggyógyulnál. A felséges torok,
Melyre millióknak rémült szeme fordul,
S melyet körülállnak világbölcs doktorok. —
Mert nagy és dicső vagy: legyőz, megöl zordul.

Volnál csak filiszter, — ha a torkod éget,
Ha nem csúszik rajta rendben le a falat,
Vizsgálódva dugna derék feleséged
Nyelével be abba egy ezüst kanalat.
S konstatálná bölcsen: «biz itt baj van, szentem,
Kösd viselt harisnyád torkodra az éjjel,»
Bepátyolna, főzne herbateát menten,
S doktor után másnap magad néznél széjjel.

Volnál csak filiszter, — nem készülne tor most,
Országot rendítő és világra szóló;
Szűkre szabott díjért fogadnál egy orvost
S az segitne rajtad, hogy ha lehet, solo.
Nagyképű tudósok molière-i hadja
Tartózkodnék akkor torkod körülvenni;
Amit az egyik tud, a másik tagadja.
A nagy tudományuk plus et minus — semmi.

Volnál csak filiszter, fejedelmi burkus,
 S volna beteg torkod megérve a késre,
 Bele váгна bátran egy jámbor kirurgus,
 Csöppet se tünődnék, egy csöppet se késne.
 Ám felséges torkod höröghet rekedten, —
 A kór fojtogatja — és a nagyság átka, —
 A sok csoda-doktor mind, mind visszaretten.
 Elejti a kését, kétely gyötri: «hátha?» . . .

Volnál csak filiszter — s bárha a kór győzne,
 A szemed nem látná bús, közelgő véged,
 Kórágynál gyöngéd szeretet időzne
 S szende csalódásba ringatnának téged.
 De mert nagy s dicső vagy, a korai részvét
 Bántó jajgatással a füledbe károg,
 Kiveszi bajodból kiki osztályrészét
 S kínjaid árulják a hirlapkufárok.

Volnál csak filiszter, — ám szegény nem az vagy!
 Rád a leghatalmasb, legdicsőbb trón vára:
 Hős valál a harczban, békében igaz, nagy, —
 S roppant szerencsédnek rettentő az ára.
 Mit ér nagy hatalmad! A nyomorult gége
 Csuklik egyet — s aztán minden füstbe válva . . .
 Az érinthetetlen *Torok ő Felsége*
 Ünnepies gyászszal hurczol a halálba.

1888.

V.
ESEMÉNYEK.

KI GYŐZ?...

Az érdekes, nagy küzdelemre
Berlin felé néz a világ.
A támadó, a zord vasember,
A támadott — egy kis virág.

A kis virág egy herczegasszony,
A keble félénk, hangja lágy,
A szeme könnyes, karja gyöngé —
S szerelmes, deli férjre vágy.

A nagy vasember erre támad —
Harczmódja durva, lelke bős,.
És a világ riadva nézi —
S remegve várja, hogy ki győz.

Ne bánts, ne bánts a kis virágot!
Kiáltja minden jobb kebel;
De a rideg, szigorú elme
Az óriás pártjára kel.

Ki győz? Ki? — ez lehet-e kérdés? —

A zord, erős, bölcs és rideg...

De nem! Kora kétségbe esni

Ti gyöngéd, reszkető szívek!

Ó! mert ha oly nagyon szerelmes

A lány — s szerelme hű, igaz:

Nem egy vasembert — egy világot,

Erőt s észt le fog győzni az.

1888

*

CANULE.

Egy érczsövön keresztül, kínosan

Kapkod a császár egy kis lég után.

A szenvedés kinyujt bár minden perczet:

Rövid az élte, — a mécs üszke serczeg —

Fellobban-e, vagy már kiége tán?

Kegyetlenül szorítja a halál

A fájó torkot... «E császár enyém!»

A fuldokló nagy ember áll keményen,

Miként egy mártír, túl minden reményen,

De bátran a becsület mezején.

Uralkodik legvégső perczeig,

Eszményihez hűn, rendületlenül.

Ah! tudja jól, hogy véle együtt veszve
 Az alig élő *szabadetrű eszme*;
 Hisz annak is rövid már a — *canule*.

Ó sirjatok, szabadság hívei!
 Hörög a császár, fogyva-fogy a lég...
 Hosszabb *canulet*, ó doktorok, az égre!
 A jó, a nagy császárnak bús a vége...
 Megfúl — s vele a *szabadetrűség*.

1888.

POROSZ VILMOS BÉCSBEN.

Megfürösztik tejben-vajban,
 Virág hull elébe...
 Be másként várt porosz hajdan
 Bécs kedélyes népe.

Porosz király százezernyi
 Pickelhaubés suittel
 Nagy vizitet akart tenni —
 S közelgett «stechschritt».

Régen volt ez, — vagy húsz éve,
 Bécs már elfeledte,
 Hogy a porosz kardnak éle
 Villogott felette.

S bölcsőbb, mint a revanche terve,
E feledékenység :
Jó barátul van megnyerve
A gonosz ellenség !

S nem is jön most bős sereggel,
Most a béke őre,
S méltán állsz most este-reggel,
Jó Bécs, fejtetőre.

Hints virágot, hintsd a csókot,
Szívet, kart kitárva —
Lelkesülve zengd a hóchot
A porosz királyra.

Tégy meg mindent, hogy ez nálad
Szép napokat töltsön, —
De szabadság-ideákat
Ne kérj tőle kölcsön !

1888.

KIRÁLYOK TALÁLKOZÁSA.

Hajdan zörgő páncélba öltözött fel,
S fegyvert ragadva harczmezőre szállt
A nép ura — s ott keresett a harczban
Hozzá hasonló hatalmas királyt.

A legszebb hősök küzdtenek körüle.
De mind között ő leghatalmasabb;
S mikor királyi ellenére robbant,
Bámulva állt felettük meg a nap.

S a népek harcz-zsivajja, a királyok
Csatája láttán, szerényen ül.
A lovagok virága áhitattal
Fõrmála kört a nagy vivók körül.
S míg zúg a földi istenek csatája,
Imát mormolnak a döbbent hadak . . .
Legenda szólt a nagy ta'álkozásról,
A melyből egyik tére vissza csak.

A mythikus köd szétfoszlott. — Manapság
Másképp megy a király-találkozás.
Eszmék a szolgát emberré nevelték
S csak ember a király is, semmi más.
Nem harczni ménre ül, de a vonatra,
Királyi kollégához így röpül —
S kíváncsi zszurnaliszta-had jegyezget
A csókolózó királyok körül.

Békét jelent békés találkozásuk,
A nép fölcent szolgái ők csupán.
S a nép, mely dolgozik méh-szorgalommal,
Nem vágyik a vad vérengzés után
S ma, amidõn baráti ölelésben
Forr össze két királyi dalia,

Szabad hazánknak békés kebelére
Békülve dől szabad Itália.

Higgyétek el, kik a legendás multon,
Merengve, vissza sóhajtjátok azt :
A nagy csatáknál költőibb e béke,
Amely fölött a szabadság viraszt,
S a rabszolgák imádott istenénél,
Ki vad haraggal bőszt csatára száll:
Fenségesebb testvéri ölelésben
Két népszerűt, szerető király!

1881.

GARFIELD HALÁLA.

Mikor kevély zsarnok rettenetes járma
Nehezül a népnek görnyedő nyakára,
S a nyomorúlt szolgák kétségbeesése
Készt a vad, kegyetlen összeesküvésre —
S a zsarnok ónjától orgyilkos fegyvernek,
Mint a kivert kutya, az útfélen hal meg —
Azt mondja a világ, bár a bünt utálja :
«Zsarnok ! te tanítád néped gyilkolásra ;
Útfélen kiömlő vérednek pirossa
Azt írja fel : ez a zsarnokoknak sorsa!»

Nem volt szolga népnek vértzomjazó czára,
Szabadság honának volt első polgára,

Becsületes munka volt, mi nagygyá-tette,
 Szabadság óvása volt a tiszte, tette. —
 És mi lön a sorsa? Orgyilkos fegyvere,
 Mint egy ehet, — mint egy czárt, úgy döntötte le.
 S a megrémült világ kérdve rebegi el:
 Hát a szabadság is gyilkosokat nevel?

Oh! az a szabadság, mely mindent lerombol,
 Mi csodás, költői! amely a templomból
 Árúraktárt csinál; amely mindent elvet
 A mi hasznot nem hajt: hitet, eszményt, elvet,
 Hűséget, erkölcsöt, reményt, nemes vágyat
 Veszett hajsztát tartván: *Önérdék*, utánad;
 Oh, az a szabadság mennyivel jobb vajjon,
 Mint a gyűlölt, gőgös zsarnoki hatalom?

Szabad *Amerika!* tárd ki karod, jöszte,
 Szent *Oroszországgal* ölelkezzél össze!

1881.

A SZABADSÁG SZOBRA.

Állitsatok szobrot, tártósat, szilárdat,
 Mely fölött az idők dühe átaljárhat.
 Törjetekek alapnak a *Kárpátról* bércezet,
 Adjon a hegy méhe hozzá erős érczet.

Víz alá ne mossa, tűz el ne hamvaszsza,
Csattanjon róla az ég köve is vissza.
Szálljon át sértetlen késő századokra
Büszke ragyogásban a szabadság szobra!

És ti, rég a sirban porladó vitézek,
Kik a szabadságért bátran vérezétek,
Lengjete, láthatlan szellemek képében,
A szent szabadságnak szobra közelében.

Mert a magyar népnek *Mekkája* e hely lesz,
Háladatos szívvel búcsut jár e helyhez;
S amig elsóhajtja nagy, buzgó imáját,
Lelketeknek lelke a szívébe száll át.

S a honszeretetben lesz százszor erősebb,
Szent ügyeknek harczán leend százszor hősebb,
Hű királyért halni leend százszor készebb,
Zsarnok-gyűlöletben lesz százszor merészebb.

S amely a szabadság szobránál ihlette,
Szabadsága pajzsa lészen minden eszme.
S az ihletett apák otthon megtanítják,
Az új nemzedéknek a szabadság titkát:

«Útáld a zsarnokot határtalan módon,
Akár koronázva ül az magas trónon,
Akár aljas, kába csöcseléknek vállán,
Utczai gaminból «néptribunná» válván.

Akár zsoldos-hadban van is az ereje,
Akár a hazug toll becsstelen fegyvere . . .
Tűrhetlen a zsarnok akármilyen fajta,
Rúgd föl akkor is, ha nincs hermelin rajta !

1882.

ARANY NÓTÁI.

Az anyaföld békés, csöndes kebelében
Aluszsza a költő immár csöndes álmát.
Egyszerű volt bár, — de nem halt meg szegényen,
Magyar nemzetére dús örökség száll át.

Kincsek, amelyeknek létét nem is sejtők,
A dús hagyatékból derülnek ki, íme :
Aranyos szép nóták, vidám búfelejtők,
Borongva mélézők, — mint a magyar szíve.

Ó, a költészetnek csodás bő forrása
Volt a szerény, csöndes magyar költő keble,
Az érzés, az eszme, ha szó nem volt rája :
Belőle, mint édes melódia ömle.

Egy nótát felejtet el a vén cigánynyal
— Azt mondja az ének — minden napfölkelte ;
Mindennap új nóta hangzatain szárnyal
A vén *Arany János* örökifjú lelke.

Borongjon, viduljon irásán, nótáján,
 Mig lesz magyar nemzet, minden emberöltő;
 Eszméi, érzési, dallamai szárnyán,
 Lebegjen örökké közöttünk a költő!

1883.

A BOLDOGSÁG SZIGETE.

— Luxemburg. —

Őszi verőfény reszket a parkon,
 Sárgul a gyöp s a fa lombja;
 Lágy dana hallszik a vén palotából,
 A fuvalom tovahordja.

Vén palotába az ablakon által
 Be-becsillan az őszi verőfény —
 S válva tavasz derűjére — előmlik
 Liliom-hölgy angyali képén.

Szende alak ring isteni kéjben
 Puha selymes patyolat-ágyon,
 Egy kicsi lényt ölel a kebelére
 S dalt zümmög az ajka lágyan:

«Csicsíja-babája, csicsíja-babája
 Én édes első szülöttem.

Az eget áldom s áldalak téged,
Hogy ilyen boldog lettem.

Szegény asszony sincs boldogabb nálam
Ezen a kerek világon...
Az eget áldom s áldalak téged...
«Csicsíja-csicsíja kis lányom».

S fuvalom szárnyán száll tova halkan
Az anya szende danája...
Zümmögnek a vén fák s gyöngé harasztok
«Csicsíja-csicsíja babája».

S isteni béke szigetje a tájék,
A meddig elhat ez ének:
Ah! de azontúl vad riadallal
Törnek egymásra a népek.

Rút, ostoba harczba kavarganak, egymást
Szilajul üldözve, gyalázva —
S a Boldogság menekül közülök
A dicső királyi házba.

1883.

A SZEGÉNYEK PÁRNÁJA.*

Rege tán csak: két kis angyal,
Két kis herczegasszony,
Azon törte fejcskáját,
Könnyet mint apaszson.
Könnyet, amely a szegények
Bús szemiből árad,
Ha reményt veszít a lélek,
És a test kifárad.

Tünde ragyogásban úsznak
A herczegi termek;
Tündérország tündérkéje
Két szép szőke gyermek.
Öltögetnek — ím, előttük
A nagy himző ráma,
Gonddal kísér minden öltést
Szép szemök sugára.

Herczegi lak dús pompáján
Lelkük tova rebben,
Szúzi hófehér galambnál
Hűbben, szelídebben,
S oda száll, hol komor viskók
Nyirkos ridegében

* *József* főherczeg leánykái egy párnát himeztek, hogy az
a szegények javára kisorsoltassék.

Küzd a szomorú szegénység
A nyomorral — éhen.

Kunyhók népe összerezzen, —
Nyikorog az ajtó:
Dérrel-dúrral, nagy haraggal
Jön a végrehajtó.
Nem nézi az özvegy könnyét,
Nem a siró árvát:
Lefoglalja, dobra veri
Az utolsó párnát.

Dús hercegi palotában
Fejedelmi fényben,
Két kis szőke hercegasszony
Öltöget serényen.
Mosolyogva néz az ég is
Kezüik munkájára,
Áldott munka: itt készül a
Szegények párnája.

Selyem héja arany szállal
Himesre van varrva,
Sok szegény fog fáradt fővel
Lepihenni arra.
Ezer áldás van e párnán,
Minden öltött szálon:
S a két hercegekisasszonyra
Mind, mind viasszaszálljon.

AZ ARTHÚR MONDAKÖRÉBŐL.

A százados sérelmek, üldözések
Nyűgözve tarták a szegény magyart ;
Mint a koporsó sulyos födele
Ránehezül a kábult tetszhalottra,
Az idegen zsarnokság kénye-kedve
Ugy nyomta le e kábult nemzetet.
S míg ott feküdt, a czifra ősi mez
Pompáza még elgyötrött tagjain
És oldalán az ősi fringia,
Melynek hüvelybe rozsdásult vasa ;
Mert bár a kéz kívánta markolatját,
Csupán egy-egy izom vonagla meg,
S a mell zihált nagy tehetetlenül.
Minden erő és minden hősiesség,
Mi meg maradt — az összegyült a szájban
Ez dikeziózék folyton ékesen, —
Deákul persze — s százezer graváment
Vetett az «adta német»-nek szemére, —
S az «adta német» gunyosan mosolyga
E táblabirós dikeziók fölött. . .

De, íme, a csodáknak éve jött !
Vihar zudult a rabvilágra le,
Égből eredt, mert végig harsogá
A földön ezt az égi szót : «Szabadság!»

«Szabadság!» — ez rionga bércezen, erdőn,
Mezőn, falun és városon tova. . .
«Szabadság!» — érte föltámadt a rab,
S remegve tőle, harczra kelt a zsarnok.
S országokon riadva mind odább,
Az égi szó *Tiszánk* tájára ért
És a diák gravámenek helyett
Csördült a kard, a puska ropogott,
Dörgött az ágyu s e nagy hangzavart
Tulharsogá ez égi szó: «Szabadság!»
Piros-fehér-zöld zászlók lengenek
A harczy füst fölött az ég felé,
Reájuk irva ez a szó: «Szabadság!»
S alattuk ősz szakállu tisztos aggok
S pelyhetlen állu gyöngye gyermekek
A férfiakkal együtt küzdenek.
Mind hősök ők! . . . de haj! tengernyi ellen
Áll ellenükbe, osztva a halált.
Itt elbukik a zászló, ottan áll,
Amint a hadszerencse változ'k.
Csak egy van, amely mindég fönn lobog,
Mely diadalról-diadalra száll,
Amely az ellen gőgös hadsorán
Ott tör be mindég, hol az legsűrűbb . . .
Remélve, bizva mind csak erre néz,
A szent jogáért harczoló magyar, —
E zászló és a nemzet sorsa egy . . .
Vaskéz viszi e büszke harczy jelt,
Sasszem, aczélsziv, lángész — mind együtt

Intézik utjait, — e lobogó

Arthur vezéré . . .

A csodák letűntek

S győzött a törvény : *egynél több a száz.*

Megtörték a szabadság bajnoki,

Szabadsághősök oszló tetemén

Nyomult előre osztrák és kozák

Zsoldos hadak sötét nagy tengere.

Arthur vezér még küzd ; — hadja élén

Bibor ruhában, sebbel homlokán,

S reménye vesztve, hitben megtörötten

Kereste a halált a harczmezőn —

S ah, az kerülte őt !

Bomló hadán

Végig tekint ; csüggedt, bús csapat ;

Éhes, beteg elzüllött néptömeg

Volt, ím, az egykor hősi hadsereg.

Aztán az ellent mérte meg szeme :

Beláthatatlan kéklő messzeségig

Huzódtak el a megpihent hadak.

Csillámra láncsa, ágyu, puska, kard —

S *Arthur* vezér letette fegyverét . . .

„*Honárvető*“ — lőn a nagy hős neve ;

Azok keresztelék így el, akik

Ugyancsak szedték ottan lábaik,

Hol ő merészen mellfeszítve állt.

S porig alázott népe, vad keservben
 Mohón fogadta őt el bűnbakul
 S kiátkozá.

Mult néhány évtized.

Arthur vezérből Arthur bácsi lőn.
 A rágalom s az átok tengerében
 Akadt egy kis szigetre s csöndesen
 Élt ott azokkal, akik szereték.
 Egy könyv akadt kezébe egyszer, abban
 Sok furfangos kötődést olvasott:
 Hogy mért ir a „*Napló*“ rossz cikkeket,
 Hogy *Csiky* Gréger mért ir németül,
 Hogy *Jókai* parányi, *Pálffy* nagy,
Kiss mért zsidó és *Kaas* miért nem az . . .
 S több ilyen apró-cseprő móka köz!
 Megirva látta még e könyvben azt is,
 Hogy ő nem áruló — és ajkain
 Átalvonult egy búskomoly mosoly.

1885.

✱

207.

Kétszázheten bátran kilépnek
 Nehéz nagy harczot küzdeni;
 Vak, balhitén ki győz a népnek?
 A kétszázhét azt mondja: mi!

S ahol erkölcsi rút halállal
 Hullhatnak el, — a harcz terén
 Szövetséget velük ki vállal?
 Az igazság azt mondja: *Én!*

S a vakhit, mely a szív s az elme
 Jó s bölcs szavát nem érti meg,
 Hazugságáért harczra kelve
 Epét és rágalmat liheg.
 Hogyan, kinek bús homlokára
 Ő szörnyű bélyeget nyoma,
 Azt most e kétszázhet szavára
 Dicsfény övezze? — nem, soha!

Soha! — hadd égjen ott a bélyeg:
 A hősi agg homlok felett;
 Ez rejtse el, ez fődje végleg
 A nemzetért kapott sebet.
 Legyen feledve sok csatája,
 Győzelmeit ne zengje szó,
 Az átok száradjon reája,
 Legyen örökre — áruló!

A síkra bölcs nemes szavakkal
 Ti még hiába léptetek,
 Daczolva e vad népharaggal
 Bátor, derék kétszázhetek;
 A babonát nem győzitek le
 S a nagy vezérnek nagy szive:

Vérzik tovább; sok gyáva, nyegle
Fog abba még tört ütni be.

De egykor, a történelemben,
Sok év és évtized után,
Rég meghalt hősök ser'ge lebben
Hadrendbe láthatlan csatán.
A hősök, kiknek élén hajdan
A tenger ellent verte szét —
Csak ők küzdik tisztára majdan
A hős vezérnek nagy nevét!

1885

KOSSUTH A MEGGYÉÉRT.

Megaggva, távol a hazától,
Ah annyi hosszú éve már,
Fáradt szívének minden emlék
Egy fényes, enyhe napsugár.
Időnek s térnek messzeségén
Mig átrepül, szép lesz a rút . . .
Idők s terek nagy messzeségén
Mereng, eped az ősz *Kossuth*.

Itália ege borúl rá,
Mely illatot és kéjt lehel:
De másra vágy a büszke daczban
Kifáradt óriás-kebel;

Fönn északon valaha régen
Látott egy borusabb eget,
Mely hűvös, éles volt, — de melyet
Ő máig sirva emleget.

Körötte pálmák bólogatnak
És nyílnak a kaméliák,
S ő így sohajt: «be szép volt régen
A sárga pipitér-virág!
S a puszták fája: a kutágas
E pálmáknál is szebb vala . . .
Fönn északon a *Tisza* táján,
Hej réges-régen valaha!»

Ott állanak s reá ragyognak
A büszke márványpaloták,
De lelkének szárnyat nem adnak
E gyönyörű világcsodák.
A hajdan látott szalma-viskók,
A bemeszelt agyagfalak
Szebbek neki, — valaha régen
Reá szebben ragyogtanak.

Szép minden, mi csak álom, emlék,
A mi a multba visszavisz;
Mikor még fényes láng az elme,
Mikor a szív rajongva hisz.
S bár bűnei feltornynosúlnak
Magasra, mint *Sion* hegye —

Turinban álmodozva róla,
Ó, szép maga a *vármegye*!

Idők s terek nagy messzeségin
Nem hallik és nem látszik át:
Miként teszik be főbirónak
A jó család korhely fiát;
Hogyan ürül az árvapénztár,
Mily szörnyű kátyu minden út...
Te mindezt nem hallod *Turinban*,
Nagy álmodó, dicső *Kossuth*!

S nem látod, hogy az állam ellen
Aknát miként ás sok megye;
Nem látod, mint fordul szívünknek
Saját vén kardunknak hegye.
Amit te emlékezve álmodsz,
Ó, szindús, tündöklő a kép; —
De mind csak a te ifjuságod,
Mi benne nagy, mi benne szép!

1885.

«ARANY EMBER.»

(*Jókai Mór* színművére.)

Naivan szindús, tarka képek, —
Az ezer és egy éjből egy:
A dzsinnek a szinpadra lépnek —
S magas a völgy és mély a hegy.

Közel a távol, négy a három.
Hervadhatatlan a virág.
Sötét a fény, való az álom...
Ó furcsa, felfordult világ!

Mily bájos, képtelen kalandok!...
Talán egy gyermek álmodá,
Amíg a mesés vadgalambok
Friss gallyakat szórtak le rá.

De nem, — egy fényes és nagy elme
Szerzé e bűbájos mesét.
A képzelet szárnyára kelve,
Szórván sugárit szerte-szét.

«Kusza cselekvény!»... Éh, ki bánja!
«Hibás jellemrajz!»... Hallgatás!
«Nem dráma ez!»... Ej, mit a dráma!
Jókai írta, senki más.

S el éljelezni nem mulasztott
Tenéked se kicsiny, se nagy...
Ó, szerző, ki-ki tudta azt ott,
Hogy arany emberünk te vagy!

EGY ŐRÜLT.

A czár egy őrült; — agya zord, setét;
 Riadva hallja őrei nesztét, —
 Fegyvert ragad és leghívebb hívét
 Szilaj haraggal marczangolja szét.

A czár egy őrült; amit ajka mond,
 Az mind zilált, érthetlen és bolond,
 S e szálnalmas vad őrült — ez fura —
 Ez a világnak legnagyobb ura.

A czár egy őrült; — s ez a bús beteg
 Kormányoz mérhetetlen népeket.
 Törvény, parancs minden szeszélye, és —
 Ez őrült ellen nincs felelbezés.

A czár egy őrült; — homlokán ború,
 S az ő kezében béke, háború,
 Egy percz, — a vér bomlott agyába hág,
 Egy szót kimond — és lángban a világ.

1885.

AZ EMBER — CZÁR.

Milliók átkozzák; — egyetlen szavára
Millió kisdéd lesz boldogtalan árva;
Bús özvegyi fátyolt ölt millió asszony —
S indul egy vihar, hogy mindent elhervaszson.

Milliók átkozzák; a bitón vonagló,
Nagy szabadsághősök — és nyomorult rablók, —
Sötét bányák mélyén, — messzeséges pusztán,
Kancsuka-ütötte seb vérében úszván.

Milliók átkozzák: zord északról délre.
Azok, kik hazudják, hogy szeretik: — félik.
Azok is, kik őrzik, életére lesnek, —
Ura minden orosz léleknek és testnek.

Milliók átkozzák; — sorsuk kardja élen —
S ott ül most a zord czár egy kis ágynak szélén
Köncsepp a szemében, ajkán mosoly, ének,
Altatót dudolgat beteg gyermekének.

Milliók átkozzák — s az oroszok czára
Csókot ad egy kisdéd lázas homlokára, —
Nem bántja, nem fogja a nagy átok-tenger:
Gyermekéért reszket, — most a czár is ember.

BISMARCK BESZÉDE.

Igaz, amit e zord nagyság beszél?

Örökre, szűnös-szüntelen

A vérrel jelzett körben jár csupán

Az emberi történelem?

Igaz, hogy a fegyverkezés örök,

Gyilkolni vágyunk vérszomjas bután,

S *Kain* fölébred újra, — átlag

Minden husz-harmincz év után?

Ha ez igaz, — az eszmény csalfa kód,

Az élet bús tragédia.

Meghalni kín, létezni szenvedés, —

Születni — nyomorult hiba.

1887.

«PROCUL NEGOTIIS.»

Felgyzet. Mig e könyvbe összegyűjtött versek legnagyobbrészt a napi események által nyújtott alkalmak szülöttei, az itt következő utolsót csak «múzsámtól vettem én». E verset nem a lantos journalista írta, hanem csupán a dalnok, távol minden hirlapírói kötelességtől, mikor csak a «fantázia édes betegsége» ihlette. E verssel búcsuzom a nyájas olvasótól, mert ezzel szeretném azt mondani: «a viszontlátásra».

A szerző.

A DÓMBAN.

Ábrándtól űzve, bolygva jártam,
Hol, merre, — már azt nem tudom, —
S előttem állt, ím, kaputártan
Az égig érő, ősi dóm.
Beléptem, — egyedül valék,
Tömjéntől terhes volt a lég, —
Az oltáron egy csodaszép,
Szent, szúzi Istenanya kép.

Ihletve álltam; egy nagy oszlop
Rám óriás árnyat vete;
A légben el egy balzsam oszlott:
Az Úr csodás lehellete,
Amely szívet, ki benne hisz,
Rejtélyes magasokba visz, —
S mely megaláz sok büszke észt . .
Hymnusra és sirásra kész.

A köny- és a dal-ár belőlem
Már-már tuláradt és kitört,
Akár a boldog múlt időkben,
Mikor még kétely nem gyötört;

De zsongás-bongás támadá,
Nagy násznép érkezett oda.
Finom, jól öltözött csapat
Gyült össze az oltár alatt.

A szép menyasszonyt megtekintém,
Ki hófehérben állá ott,
Ő több közönynyel várta, mint én
A fölKent, eskető papot.
A frakkos-klakkos vőlegény
Idős és göthös volt szegény,
De száz ajkon egy sóhaj ül,
Hogy gazdag mérhetetlenül.

Kijött a pap s hadarta vígan
Az eskümintát, — jó ez így!
S megkötötték ím «holtomiglan»
A boldog házassági frigy.
A férfi úgy mosolyga ott,
Mint aki jó vásárt csapott;
S büszkén tekintte szét a lány
Hisz jól adott túl áruján.

Döbbenve kérdém, hát az isten
Szent háza ez, hol én vagyok?
Nem, nem! Egy áruház ez itten,
Mely furcsa díszekben ragyog.
Az oltárképen nincs málaszt,
Kontár ecset mázolta azt,

És raktárak dohos lege,
Amely körüllem lehele.

A tárt kapun ki gyorsan omla
A fényes, úri, czifra nász
És szentségétől megrabolva
Visszhangozá zaját a ház.
Ures, szentségtelen falak
Néztek le rám, — de egy alak
Surrant be most: egy halovány,
Kisirt szemü, szép, szőke lány.

Körültekinte, észre nem vőn,
S letérdelt az oltár elé;
Kisirt szemét buzgóan, esdőn
Az oltárképhez emelé;
A könnye záporként omolt,
Ajka rebegve fuldokolt:
«Isten fiadnak neviben,
Szent szűz, segítsd meg a szívem!»

Másutt reményt seholse lelve
Könyörge ott a szép gyerek.
Elmondta, hogy nagy, hű szerelme —
Szegény szívét — az törte meg.
«Ha száz kísértés csábja üz,
Oh, adj erőt szent égi szűz,
Hogy ahhoz, akié szívem,
Kitartsak holtomig hiven!»

S a gyermekes, buzgó imára
Megtisztula az ősi bolt :
Legén el újra balzsam áradt,
És újra isten háza volt,
Az oltáron egy csodaszép,
Szent, szűzi istenanya-kép,
Mely égi jósággal tele
Nézett a hú leányra le.

TARTALOMJEGYZÉK.

I.

HAZAFIAS DALOK.

	Oldal
Deák F. beszédei	17
A Duna	18
A kiskirály a székekelyek közt	20
A magyar németek	22
Isten hozott	24
Az új királyi lak	25
Csángók fölesketése	27
Marczius 15	28
Üdv a munkának	30
Megnyitás	32
A francziákhoz	35
A szabadság napja	37
Háborús dal	40
Deák szobra	42

II.

A TÁRSADALMI KÉRDÉSEKRŐL.

Francia hitek	47
A gentry	48
Dynamit	50
A béka	53

	Oldal
Párbaj	57
Féni harc	59
Agrarizmus	61
Husvét	63
Két bálvány	65
Kórházban	66
A kérdés	67
A moloch	69
Feltámadás napján	70

II.

KORUNK ALAKJAI

A generálisné	73
Tisza a takarékos	75
Frigyes császár	77
Hiram S. Maxim	79
Szemere Miklós	81
Munkácsy	83
Garibaldi	85
Arany J. halálára	87
Gambetta	89
Verescsagin	91
Halmi Ferencz	93
Mithád	63
Lónyay Menyhért	94
Nagyméltóságú elnök	97
Meran gróf	99
Gordon	101
Hugó Victor	103
Liszt-Ferencz	105
II. Lajos	107
Sándor (a battembergi hg)	109
Beust	110

	Oldal
Bagi József	111
Egy öngyilkosra	113
Sadi Carnot	114
Somssich Pál	114
Két császár	116
Andrássy	118
Ghićzy Kálmán	119

IV

SATYRÁK.

Petőfi szobra	123
A kö.....	124
Egy hang a népért	125
Panszlávia	127
Erkölcsnemesítő egyesület	129
Új törvény (Népfölkelés)	132
A béke	133
Márczius idusa	134
Levél Rómába	136
Csata közben	138
San-Remo	141
Torok Ő Felsége	143

V.

ESEMÉNYEK.

Ki győz	147
Canule	148
Porosz Vilmos Bécsben	149
Királyok találkozása	150
Garfield halála	152
A szabadság szobra	153

	Oldal
Arany nótái	155
A boldogság szigete	156
A szegények párnája	158
Az Artúr mondakörből	160
2107	163
Kossuth a megyéért	165
Arany ember	167
Egy örült	169
Az ember — czár	170
Bismarck beszéde	171

»PROCUL NEGOTIIS.«

A dőmban	173
-----------------	-----

EGYET KÖNYV
M 178985
KAPOSVÁR